

Keskustelu subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta
Suvi Haapala

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2017
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Haapala, Suvi. 2017. Keskustelu subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 65 sivua.

Suomessa kaikilla alle kouluikäisillä on vuodesta 1996 lähtien ollut subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen. Elokuussa vuonna 2016 mahdollistettiin kuntien oikeus subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamiseen työttömien ja vanhempainvapaalla olevien vanhempien lapsilta. Tässä tutkimuksessa tutkittiin, millaisia perusteluja kunnallispoliitikot ja varhaiskasvatuksen hallinnon edustajat esittävät subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta tai rajaamatta jättämisestä. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin millaisia retorisia keinoja poliitikot ja hallinnon edustajat käyttävät argumentaatioissaan. Tutkimuksen yleisenä tavoitteena selvitettiin, miten varhaiskasvatusta koskevaa kunnallista päätöksentekoa perustellaan paikallisesti.

Tutkimuksen aineistona oli kunnallispoliitikkojen ja varhaiskasvatuksen hallinnon edustajien asiantuntijahaastattelut. Haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä laadullisella sisällönanalyysillä ja lisäksi retoristen keinojen analyysissä käytettiin argumentaatiostrategioiden analyysiä.

Subjektiiviselle varhaiskasvatusoikeudelle tai sen rajaamiselle esitettiin useita perusteluja. Subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta koskevat perustelut jaettiin viiteen pääteemaan, jotka olivat: talous, kotihoito, tasa-arvo, varhaiskasvatuksen tehtävät ja varhaiskasvatuksen järjestäminen. Asiantuntijat perustelivat argumentaatiotaan usein itsetodettuun vetoavalla argumentaatiostrategialla. Asiantuntijoihin tai tutkittuun tietoon vetoamista esiintyy sen sijaan harvoin.

Hakusanat: varhaiskasvatus, varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatusoikeus, palveluohjaus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
1.1	Työpoliittisesta palvelusta kasvatukseksi ja opetukseksi.....	7
1.2	Kriittinen keskustelu varhaiskasvatuksen tarpeellisuudesta.....	10
1.3	Subjekttiivinen varhaiskasvatusoikeus kansainvälisessä tarkastelussa	13
2	TUTKIMUSKYSYMYKSET	15
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
3.1	Laadullinen haastattelututkimus.....	16
3.2	Haastatteluaineisto	17
3.3	Haastattelun analyysi.....	19
4	TULOKSET	24
4.1	Perusteluja puolesta ja vastaan	24
4.1.1	Talouteen viittaavat perustelut.....	26
4.1.2	Lasten kotihoitoon viittaavat perustelut	29
4.1.3	Tasa-arvoon viittaavat perustelut	32
4.1.4	Varhaiskasvatuksen tehtäviin viittaavat perustelut.....	35
4.1.5	Varhaiskasvatuksen järjestämiseen viittaavat perustelut.....	40
4.2	Argumentaatiossa käytetyt retoriset keinot.....	45
5	POHDINTA	50
5.1	Tulosten tarkastelu	50
5.2	Tutkimuksen arviointi.....	55
5.3	Jatkotutkimushaasteita.....	58
	LÄHTEET	60

1 JOHDANTO

Suomessa kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on ollut vuodesta 1996 lähtien subjektiivinen oikeus kunnan järjestämään kokopäiväiseen päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen. Universaaliuden periaatteen mukaan lapsen perhetaustalla tai muilla yksilöidyillä tekijöillä ei ole ollut vaikutusta palveluiden saatavuuteen. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden myötä päivähoitopalveluissa ei ole ollut tarvetta luokitella lapsiperheitä eri kategorioihin kuten esimerkiksi vähävaraiseksi. On tärkeää kuitenkin huomioida, että vaikka päivähoidosta ja varhaiskasvatuksesta on puhuttu universaalina oikeutena, on se kuitenkin ollut käyttäjilleen maksullista. Maksut ovat olleet melko edullisia, jolloin vanhempien taloudellinen tilanne ei ole ollut esteenä varhaiskasvatukseen osallistumiselle. (Repo & Kröger 2009, 200 – 201; Salmi 2006, 100; 2007, 212.) On tärkeää korostaa, että kyseinen suomalainen järjestelmä on ollut myös maailmanlaajuisesti tarkasteltuna ainutkertainen (Välimäki 2012, 63).

Elokuun alusta vuonna 2016 Suomessa tuli voimaan lakimuutos, joka mahdollistaa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden heikentämisen. Kyseisen lakimuutoksen (HE80/2016; L36/1973, 11 pykälä) mukaan lapsen subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta voidaan rajoittaa 20 tuntiin viikossa niiden lasten kohdalta, joiden vanhemmat ovat työttömiä tai vanhempainvapaalla. Lakimuutos takaa kuitenkin lapsen kokoaikaisen oikeuden varhaiskasvatukseen, jos lapsen kasvu tai kehitys sitä vaatii. Vanhempien on kuitenkin osoitettava syyt kokopäiväiselle varhaiskasvatukselle kunnan sitä vaatiessa. Laki ei anna tarkkoja kriteerejä poikkeustilanteisiin, vaan tilanteiden arviointi jää kunnan viranhaltijoille. (L36/1973, 11 pykälä.) Voidaankin todeta, että kuntien on itse luotava järjestelmä, jonka avulla voidaan arvioida lapsen tarvetta kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen

Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatuksen tarpeen arviointi oli käytössä jo ennen subjektiivisen päivähoito-oikeuden voimaan tuloa. Heikkilän (2005, 37) mukaan päivähoitopaikan sai muun syyn kuin vanhemman työssäkäynnin vuoksi silloin, kun lapsella oli erityisen tuen tarve, lastensuojelutausta tai lapsen vanhemman ollessa yksinhuoltaja. Lakimuutoksen myötä ollaan siirtymässä takaisin tarveharkintaiseen varhaiskasvatukseen ja yhteiskunnan tarkempaan valvontaan (ks. Salmi 2006, 105). On tärkeää huomioida, että subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta huolimatta, osassa kunnista on kotona olevia vanhempia tietoisesti ohjattu valitsemaan lapselleen osa-aikaista varhaiskasvatusta tai kotihoitoa (Salmi 2006, 105; Väinälä 2004, 4).

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden käyttäjistä eli perheistä, jotka tuovat lapsen päivähoitoon muun syyn kuin vanhempien työssäkäynnin vuoksi, on olemassa hyvin vähän tietoa. Väinälän (2004, 4) selvityksen mukaan vuonna 2004 kyseisiä lapsia oli noin 10 %. Tästä kymmenestä prosentista vain kolmella prosentilla lasten vanhemmat olivat kotona työttömyyden tai perhevapaan vuoksi (Väinälä 2004, 4). Näin ollen lakimuutos koskettanee noin 3 - 10 % prosenttia lapsiperheistä. Tuoreen selvityksen mukaan 132 kunnassa subjektiivinen varhaiskasvatusoikeuden rajausta koskettaa noin 5500 lasta (Puroila, Kinnunen & Keränen 2017, 5).

Suomessa kunnilla on velvollisuus päivähoitopalveluiden järjestämiseen ja rahoittamiseen (Haataja 2012, 167). Lain mukaan (L36/1973, 11 pykälä) kunnat saavat itse päättää ottavatko ne subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta koskevan lakimuutoksen käyttöönsä sellaisenaan vai eivät. Kuntaliiton keväällä 2016 teettämän selvityksen mukaan noin kuusi prosenttia suomalaista kunnista on päättänyt olla rajaamatta lapsen subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta. Huomioitavaa on, että kunnan ei tarvitse tehdä varsinaista päätöstä, jos he sitoutuvat noudattamaan olemassa olevaa lakia subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksesta. (Lahtinen & Selkee 2016, 15.)

Merkittävää on, että vaikka kunta ei rajaisi varhaiskasvatusoikeutta, samaan aikaan valtio kuitenkin on puolittanut maksamansa lasten hoidon tuet, ku-

ten esimerkiksi yksityisen hoidon tuen (ks. KELA 23.3.2016). Lisäksi kuntien varhaiskasvatukselle osoitetuista valtionosuuksia on leikattu (Paananen, Alasuutari, Karila ja Siippainen 2016). Näin ollen kunnalla on entistä vähemmän rahaa käytettävissä varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen. Kunnallisessa päätöksenteossa arvioidaankin kustannuksia ja pohditaan ovatko varhaiskasvatuspalvelut julkinen menoerä vai investointi tulevaisuuteen (ks. Haataja 2012, 167).

Uusi laki ei määrittele tarkkoja ehtoja rajatun varhaiskasvatuspalvelun toteuttamiselle. Näin ollen Suomen varhaiskasvatus ry:n (2015) mietinnön mukaan niin sanottu rajattu varhaiskasvatuspalvelu saatetaan toteuttaa vapaammin ehdoin kuin kokoaikainen varhaiskasvatuspalvelu tällä hetkellä toteutetaan. On selvää, että kunnissa tehtävät autonomiset päätökset tuottavat hyvin erilaisia palveluja lapsiperheille (Lehtinen & Vuorisalo 2009, 86). Näin ollen varhaiskasvatuspalveluissa tulee esiintymään paljon kuntakohtaisia eroja (Karila 2016, 43). Suomea on arvosteltu kansainvälisesti aikaisemminkin kyseisestä lapsiperheiden palveluiden välisestä alueellisesta eriarvoisuudesta (Hakkarainen & Honkavaara 2007, 16).

Subjektiiiviseen varhaiskasvatusoikeuteen liittyvää aikaisempaa tutkimusta on olemassa vähän. Aikaisemmissa tutkimuksissa on selvitetty näkökantoja subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamiseen. Väinälä (2004) on tutkinut reilu kymmenen vuotta sitten kuntapäätäjien halukkuutta varhaiskasvatusoikeuden rajaamiseen. Vanhempien näkökulmaan on sen sijaan perehtynyt Salmi (2007) ja Salmi & Närhi (2014). Välimäki (2012) on puolestaan tutkinut subjektiiivisen päivähoito-oikeuden voimaantumisen aiheuttamia muutosprosesseja alle 3-vuotiaiden lasten osalta 1990-luvun alun päivähoitopalveluissa. Tuore uuden lakimuutoksen voimaantumiseen sijoittunut tutkimus on selvittänyt kunnallispoliitikkojen esittämiä perusteluja subjektiiivisestä varhaiskasvatusoikeudesta kaupunginvaltuuston valtuustokeskusteluissa (Paananen ym. 2016). Toinen viimeimpään lakimuutokseen liittyvä tutkimus tarkastelee uuden varhaiskasvatuslain kokonaisvaikutuksia (Puroila ym. 2017).

Tässä tutkimuksessa tutkitaan subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista koskevaa kuntatason keskustelua. Tutkimuksen yleisenä tavoitteena on

selvittää, miten varhaiskasvatuksen kuntatason päätöksentekoa perustellaan paikallisesti. Tarkemmin määriteltynä tutkimuksessa selvitetään, millaisia perusteluja kunnallispoliitikot ja varhaiskasvatuksen hallinnonedustajat esittävät subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden säilyttämisestä tai sen rajaamisesta. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään millaisilla argumentaatiokeinoilla poliitikot ja hallinnon edustajat perustelevat kantansa. Tutkimuksen tarkoituksena on rakentaa ymmärrystä siitä, millaisista lähtökohdista varhaiskasvatusta koskevaa päätöksentekoa tehdään kuntatasolla.

Tämän tutkimusraportin ensimmäisessä luvussa kuvataan suomalaisen varhaiskasvatuksen kehitys työpoliittisesta palvelusta lasten kasvatukseksi ja opetuksiksi. Tämän jälkeen raportissa esitellään, millaista keskustelua varhaiskasvatuksen tarpeellisuudesta on aikaisemmin käyty. Lisäksi selvitetään, miten subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus toteutuu muualla maailmassa. Luvussa kaksi esitetään tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat. Tämän jälkeen raportissa kuvataan tutkimuksen toteutus ja aineiston analyysin vaiheet. Edellä mainittua lukua seuraa tulosluku, jossa eritellään tutkimuksen tulokset. Tutkimusraportin viimeisessä luvussa pohditaan tutkimuksen tuloksia ja verrataan niitä aikaisempaan keskusteluun. Lisäksi viimeisessä luvussa arvioidaan tutkimusta ja esitetään jatkotutkimushaasteita.

1.1 Työpoliittisesta palvelusta kasvatukseksi ja opetuksiksi

Suomalaisen päivähoidon juuret ulottuvat aina teollistuneen yhteiskunnan syntyyn. Uusien työpaikkojen syntyessä ja ennen kaikkea naisten työllistyessä tarvittiin lapsille jokin hoitopaikka, silloin kun vanhemmat olivat töissä. Aluksi päivähoidon merkitys olikin työllistymisen tukeminen ja lisäksi päivähoitopalveluissa annettiin myös sosiaalihuollollista tukea sitä tarvitseville. (Alila & Kinos 2014, 9, Anttonen 2003, 163.) Suomalainen päivähoitojärjestelmä syntyi alun alkujaan ennen kaikkea vanhempien tarpeita silmällä pitäen (Välimäki 2012, 17). Tuolloin päivähoitolle ei ollut vielä laadittu varsinaista omaa lainsäädäntöään;

vaan vuonna 1936 säädetyllä lastensuojelulalla säädettiin myös päivähoidosta (Alila & Kinos 2014, 9; Anttonen 2003, 159).

Varsinainen laki lasten päivähoidosta säädettiin vasta vuonna 1973, ja lain avulla luotiin raamit kunnallisen päivähoidon järjestämiselle (Anttonen 2003, 159). Päivähoidon päätehtävä oli edelleen sosiaalihuollossa ja työpolitiikassa, jolloin kasvatukselliset tehtävät jäivät takaa-alalle (Alila & Kinos 2014, 12). On kuitenkin tärkeä huomioda, että päivähoitolaki (36/1973) sisälsi itsessään universaaliuden ajatuksen, sillä laki velvoitti kuntia päivähoiton järjestämiseen kunnassa asuvien perheiden tarpeen mukaan (Heikkilä 2005, 37). Laki ei kuitenkaan riittänyt universaalin periaatteen toteutumiseen käytännössä, sillä päivähoitopaikat jaettiin usein sosiaalisin perustein (Alila & Kinos 2014, 10). Päivähoitoa tarjottiin ensisijaisesti lapsille, joiden vanhemmat olivat pienituloisia palkansaa-
jia. Tämän vuoksi hyvin ansaitsevien vanhempien lapset eivät useinkaan päässeet kunnalliseen päivähoitoon. (Anttonen 2003, 168.) Kuitenkin vuonna 1983 otettiin askel kohti kasvatuksen merkityksen korostamista, sillä päivähoitolakiin lisättiin yleiset kasvatustavoitepykälät (Alila & Kinos 2014, 12).

1990-luvun alussa Suomessa elettiin taloudellisessa lamassa. Yleisesti lama johti julkisen talouden sosiaalipalvelujen menojen leikkaamiseen, mutta päivähoiton menoja ei kuitenkaan karsittu. (Hiilamo 2005, 65.) Sen sijaan päivähoitoon tehtiin suuria investointeja sillä, vuonna 1990 Suomessa tuli voimaan laki alle 3-vuotiaiden lasten subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta (Alila & Kinos 2014, 13; Välimäki 2012, 15). Vaikka päivähoitoon panostettiin taloudellisesti, seurasi kuitenkin hetkellisesti yli 3 - vuotiaiden lasten päivähoiton laadun heikkeneminen ja eräissä kunnissa jopa lakkautettiin yli 3 - vuotiaiden lasten päiväkotiryhmiä (Välimäki 2012, 37).

Kuusi vuotta subjektiivisen päivähoito-oikeuden voimaantumisen jälkeen laajennettiin oikeus koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia. Lisäksi vuonna 1998 säädettiin myös laki yksityisestä hoidon tuesta, joka omalta osaltaan vahvisti päivähoitopalveluiden tarjontaa. (Välimäki 2012, 25 & 63.) Salmen (2006, 99) mukaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden tarkoituksena oli, että päivähoitopaikka oli varmuudella kaikkien saavutettavissa eikä sen saamiseen tarvinnut

erillisiä tarpeen arviointeja. Toisin sanoen lain myötä pyrittiin välttämään raskasta byrokratiaa. Kyseinen 1980–1990 -lukujen vaihteessa luotu subjektiivinen päivähoito-oikeus oli maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen (Hiilamo 2005, 65; Välimäki 2012, 63).

Subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta huolimatta 1990-luvulla päivähoitopaikat tai niiden tarve eivät lisääntyneet merkittävästi. Edellä mainittua kehitystä on selitetty samaan aikaan voimaan tulleella kotihoidon tuen uudistuksella. (Hiilamo 2005, 65 – 67.) Näin ollen voidaan todeta, että yhtäältä tuettiin myös lasten kotona tapahtuvaa hoitoa. Lisäksi vuosina 1992 - 1993 vallinneen taloudellisen kriisin myötä lisääntynyt työttömyys vähensi päivähoitopaikkojen kysyntää ja kunnat myös pyrkivät säästämään lakkauttamalla päivähoitoyksiköitä (Välimäki 2012, 56).

Vanhassa päivähoitolaissa (L37/1973, 11 pykälä) puhuttiin lapsen subjektiivisesta oikeudesta päivähoitoon, mutta lain päivittyessä varhaiskasvatuslaiksi vuonna 2015 muutettiin lain kirjain muotoon lapsen subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen. Samalla uuden lain voimaan astumisen myötä haluttiin korostaa varhaiskasvatuksen olevan nimenomaan lapsen oikeus (Alila ja Kinos 2014, 11; Mahkonen 2015, 214). Toisin sanoen uuden lain painotuksen mukaan varhaiskasvatus ei ole enää ainoastaan vanhemmille tarjottavaa palvelua.

Tänä päivänä varhaiskasvatuksen merkitys ei ole enää ainoastaan vanhempien työssäkäynnin mahdollistaminen, sillä varhaiskasvatuksen tärkeäksi merkitykseksi on muodostunut myös toiminen vanhempien tukena lapsen kasvatuksessa. Varhaiskasvatuksesta on työllistymisen mahdollistamisen lisäksi tullut tärkeä yhteiskunnallinen instituutio, jolla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja sosiaalisia ongelmia. Lisäksi varhaiskasvatus tarjoaa tukea niille perheille, jotka sitä eniten tarvitsevat. (Gulløv 2008, 129, Repo 2016, 67.) Tutkimukset ovat osoittaneet, että erityisesti maahanmuuttajien ja matalan sosioekonomisen aseman omaavien lasten kohdalla varhaiskasvatuksella on paljon lasten eroja tasoittavia vaikutuksia (Burchinal & Cryer 2003, 423; OECD 2006, 95).

Varhaiskasvatuksen toiseksi tärkeäksi merkitykseksi on muodostunut lasten kasvatus ja opetus. Nykypäivänä varhaiskasvatuksella ymmärretään olevan

tärkeä rooli muun muassa lapsen emotionaalisten, kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehityksessä (Karila 2016, 17; OECD 2015a, 18; OECD 2015b, 14). Varhaiskasvatukselle on muodostunut tärkeä rooli ihmisen elinikäisen oppimisen ensimmäisenä vaiheena (Karila 2012, 588). Näin ollen lapsen ajatellaan hyötyvän varhaiskasvatuksessa opituista taidoista myös myöhemmissä elämän vaiheissa (OECD 2015a, 18).

Lasten kasvatuksesta on tullut entistä ammattimaisempaa ja instituutioiden tarkemmin määrittelemää (Gulløv 2008, 129, Repo 2016, 67). Lisäksi varhaiskasvatuksesta ja muista lapsiperheille tarjottavista palveluista on muodostunut yhteiskunnan taloudellisen kasvun ja vakauden yksi osatekijä (Lockteff & Piercy 2011, 123). Samaan aikaan lapsiperheisiin ja lapsiin liittyvästä poliittisesta keskustelusta on tullutkin entistä tiiviimpää ja kriittisempää (Gulløv 2008, 129).

1.2 Kriittinen keskustelu varhaiskasvatuksen tarpeellisuudesta

Suomessa valtio ja kunnat tukevat vahvasti, sekä lasten institutionaalista varhaiskasvatusta kuin myös lasten kotihoitoa (Anttonen 2003, 160). Molemmista hoitomuodoista on muodostunut tasavertaisia vaihtoehtoja, joista vanhemmat voivat valita perheelleen sopivan hoitomuodon (Lockteff & Piercy 2011, 123). Vanhempien valintoihin vaikuttanee kuitenkin se, että subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus takaa jokaiselle lapselle oikeuden varhaiskasvatukseen, mutta kodinhoitotuki maksetaan vain niille vanhemmille, jotka hoitavat lapsiaan kotona (Hiihimo & Kangas 2009, 160). Suomessa lapset osallistuvatkin muita pohjoismaita harvalukuisemmin varhaiskasvatukseen (EU Commission 2015, 49; OECD 2016a, 2; OECD 2016b, 90; Repo 2016, 68; STM 2008, 91). Lasten vanhemmat suhtautuvat kuitenkin pääosin myönteisesti lasten subjektiiviseen varhaiskasvatusoikeuteen (Salmi 2007, 204). Suomalaisten lasten kotihoidon yleisyyttä selittäneekin osaltaan juuri lasten kotihoidon tuki (Alasuutari, Hautala, Karila, Lammi-Taskula & Repo 2016, 68; OECD 2016b, 90). Yleensä kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat kuuluvat pienituloisten ryhmään (Karila 2016, 42; Repo 2016, 68).

Kahtia jakautuneiden lastenhoidon järjestelmien myötä päivähoiton ja varhaiskasvatuksen tarpeellisuudesta on käyty aika-ajoin yhteiskunnallista keskustelua. Välimäen ja Rauhalan (2000, 392) mukaan jo kauan ennen varsinaista subjektiivisen päivähoito-oikeuden luomista, eli 1950-luvun Suomessa, pohdittiin lasten kokopäiväisen ja osa-aikaisen päivähoiton tarpeellisuutta. Tuolloin varsinaiseksi kasvatukselliseksi lastentarhatoiminnaksi nähtiin osapäiväinen toiminta ja kokopäiväisellä toiminnalla korostettiin olevan lastensuojelullinen merkitys (Välimäki & Rauhala 2000, 392). Myös viime vuosina Suomessa universaalien varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta on käyty vilkasta poliittista keskustelua, ja lakiin liittyvät muutokset ovat olleet eri hallitusten käsittelyssä useita kertoja (Salmi & Närhi 2014, 414; Salmi 2007, 202). Myös kuntatasaolla lastenhoidon eri järjestelmistä on käyty kiivasta keskustelua, sillä kunnilla on ollut oikeus muokata palveluitaan järjestämisvelvoitteen nojalla (Autto 2015, 287).

Suomessa varhaiskasvatukseen ja lasten hoidon järjestelyihin viittaavaa keskustelua on hallinnut kotihoidon ja päivähoiton vastakkainasettelu (Anttonen 2003, 159). Keskusteluissa esitetään, että vanhempien tulisi hoitaa lapsiaan kotona, mutta samaan aikaan heidän tulisi myös menestyä työmarkkinoilla (Lockteff & Piercy 2011, 123; Salmi 2006, 101). Varhaiskasvatusta on kritisoitu myös siitä, että se siirtää vastuun lastenkasvatuksesta yhteiskunnan hartioille. Näin ollen yhteiskunnan ei ole ajateltu luottavan ainakaan kaikkien vanhempien kykyyn kasvattaa lapsiaan. Lisäksi on syntynyt käsitys, jonka mukaan ammattikasvattajat ovat parempia kasvattajia kuin lapsen omat vanhemmat. (Salmi 2006, 105; 101.)

Varhaiskasvatuksen kritiikki on rakentunut myös pohdinnalle lapsen edusta. Keskusteluissa on pohdittu, toteutuuko lapsen etu varhaiskasvatuksessa vai kotihoidossa. Lapsen etuun on liitetty erityisesti naisiin eli lasten äiteihin liittyvää kritiikkiä, sillä naisten työelämään ja lasten hoitoon liittyviä valintoja on syyllistetty. (Salmi 2006, 100 - 101.) Kotihoitoa puolustavassa keskustelussa on aika ajoin vedottu ensisijaisesti äidin ja lapsen kiintymyssuhteen merkitykseen (Anttonen 2003, 165). Samaan aikaan kotihoidon on todettu olevan lapsen edun

mukaista (Repo 2016, 68). Päivähoitoa tukeva keskustelu on taas rakentunut lapsen vertaissuhteiden tarpeen puolustamiseen ja naisten tasa-arvoon turvaamiseen työmarkkinoilla (Anttonen 2003, 179).

Talouteen liittyvät keskustelut ovat olleet yksi keino kritisoida varhaiskasvatuksen tarpeellisuutta. Subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta on kritisoitu liian kalliina ja taloudellisesti raskaana ratkaisuna niin Suomessa (Salmi 2006, 101) kuin myös muualla Euroopassa (Erydice 2009, 89). Heikkilän (2005, 35) mukaan subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen on ollut mittavin sosiaalipalveluiden tarjoama universaali oikeus hyvinvointiyhteiskunnassa ja ennalta arvattavasti myös kallein oikeus toteuttaa. Tuoreen tutkimuksen mukaan päiväkotien johtajat kuitenkin arvioivat, ettei subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen ei tuota suuria kustannusvaikutuksia (Puroila ym. 2017, 5).

On myös tärkeää huomioida, että koska varhaiskasvatuspalvelut ovat olleet lapsille vapaaehtoisia, ei niiden tuottaminen ole aina ollut kovinkaan kustannustehokasta (Mahkonen 2015, 241). Lisäksi yhteiskunnan veronmaksajien vähentyminen on aiheuttanut entistä enemmän tarvetta julkisten menojen säästöille (Salmi 2006, 101). Samaan aikaan on tiedostettu, että lasten hoitaminen kodinhoitotuella tulee yhteiskunnalle varhaiskasvatusta halvemmaksi lastenhoitomuodoksi (Hiilamo & Kangas 2009, 470).

Amerikkalaiset varhaiskasvatuksen taloudelliseen tuottavuuteen keskittyneet tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että yksi varhaiskasvatuspalveluihin investoitu dollari tuottaa yhteiskunnalle useita dollareita takaisin. Tulosta on perusteltu muun muassa siten, että varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset tarvitsevat myöhemmin vähemmän muun muassa erityisopetuksen palveluja. (Calder 2014, 18 – 20; Heckman 2011, 6.) Heckmanin tuloksia on käytetty varhaiskasvatusta puolustavissa argumenteissa myös Suomessa, esimerkiksi opettajien ammattiliitto OAJ (2016, 12) on perustellut varhaiskasvatuksen tarpeellisuutta, mainittuihin amerikkalaisiin tutkimuksiin vedoten.

Varhaiskasvatuksen olemassaoloa on perusteltu myös varhaiskasvatuksen vaikuttavuuden tutkimusten kautta. Varhaiskasvatuksen pitkän aikavälin vaiku-

tuksia selvittäneet tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsen osallistuminen varhaiskasvatuspalveluihin tasaa vanhempien matalan koulutustason ja sosiaalisen aseman vaikutuksia lapsen elämään (Bauhmueller, Gorts & Rasmussen 2011, 24; Bauhmuller, Gotrts & Rasmussen 2014, 467; Karila 2016, 42; Vandenbroeck, Geens & Berten 2014, 76). Universaalialla varhaiskasvatuspalvelua on voitu pitää yhtenä tehokkaimmista ja yhteiskunnalle edullisimmista keinoista ehkäistä lasten syrjäytymistä ja tarjota jokaiselle lapselle mahdollisimman tasa-arvoiset lähtökohdat elämään (EU Comission 2015, 48; Eyrudice 2009, 89; Heckman 2011, 8; Sipilä & Österbacka 2013).

Varhaiskasvatuksen olemassaoloa on perusteltu myös yhteiskunnan kehityksen näkökulmasta. Suomessa syntyvyys on laskenut huomattavasti kuuden viimeisen vuoden aikana (SVT 2017). Salmen ennusteen mukaan (2006, 110) leikkaukset subjektiivisesta päivähoido-oikeudesta ja muusta perhepolitiikasta eivät todennäköisesti tulisi ainakaan nostamaan syntyvien lasten määrää. Näin ollen on ajautettu tilanteeseen, jossa jokaisella syntyvällä lapsella on tärkeä merkitys yhteiskunnan tulevaisuuden kehityksen ja säilymisen kannalta. Tämän vuoksi on entistä tärkeämpää, että jokaiselle lapselle turvataan jo varhain hyvät eväät elämään, joiden avulla he voivat tulevaisuudessa huolehtia vanhusväestön toimeentulosta ja huolenpidosta. (Välimäki & Rauhala 2000, 402.) Voidaan siis ajatella, että varhaiskasvatuksella nähdään nykypäivänä olevan entistä korostuneempi ja tärkeämpi rooli yhteiskunnan kehityksen kannalta, sillä jokainen kasvava yksilö on tärkeä osa yhteiskuntaa.

1.3 Subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus kansainvälisessä tarkastelussa

Suomalaista subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen on pidetty ainutlaatuisena oikeutena, sillä missään muussa maassa subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus ei ole toteutunut yhtä laajamittaisesti kuin Suomessa (Välimäki 2012, 63). ECEC (Eyrudise 2009, 81) raportissa mainitaan, että Euroopan jäsenvaltioista

vain pohjoismailla on kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla universaali oikeus varhaiskasvatukseen. Suomessa oikeutta voidaan kuitenkin pitää kaikista laajamittaisimpana (OECD 2006, 74, STM 2008, 71). Samaan aikaan varhaiskasvatuksen vaikuttavuudesta on löytynyt positiivista näyttöä, joten useissa muissa OECD maissa on vasta hiljattain havahduttu siihen, miten tärkeää universaalien varhaiskasvatuspalveluiden tarjoaminen olisi jokaiselle lapselle (Bauhmueller ym. 2014, 467).

Useimmissa Euroopan valtioissa, subjektiivista oikeutta on rajoitettu alle 2-vuotiaiden lasten kohdalla. Ranskassa ja Puolassa lapsi on oikeutettu varhaiskasvatukseen vain, jos hänen molemmat vanhempansa osallistuvat työelämään. Työssäkäynnin lisäksi myös perheen asuinpaikka määrittelee varhaiskasvatuspalveluiden saatavuutta, esimerkiksi Baltian maissa. (Eryrdise 2009, 81.) Voidaan todeta, varhaiskasvatuspalveluiden saatavuus ja subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden toteutuminen vaihtelevat suuresti eri Euroopan maiden välillä. Useimmat maat tarjoavat kuitenkin muutaman vuoden kestävästä ilmaista varhaiskasvatusta tai esiopetusta ennen peruskoulun alkamista. Myös Euroopan ulkopuolella tarjotaan vaihtelevasti varhaiskasvatuspalveluja, mutta niiden universaali saatavuus vaihtelee, eikä se ole Euroopan maiden tasolla. (OECD 2006, 77.) Pääsääntönä on, että jokainen kehittynyt valtio tarjoaa jonkinlaista varhaiskasvatuspalvelua (Anttonen 2003, 161).

Useissa maissa kuten myös Suomessa vaaditaan vanhempien aktiivisuutta ja omaaloitteisuutta, jotta he hakevat lapselle varhaiskasvatuspaikkaa (Eryrdise 2009, 81). Tähän yhdeksi syyksi esitetään, että kunnat usein tukevat aktiivisesti lasten kotihoitoa, sen tullessa edullisemmaksi kunnalle (OECD 2006, 74). Poikkeuksiakin löytyy, sillä esimerkiksi Tanskassa, myös yhteiskunnan viranomaiset saattavat osoittaa lapselle päivähoidon sosio-emotionaalisiin perusteisiin, vaikka vanhemmat eivät ole sitä itse hakeneetkaan (Eryrdise 2009, 81).

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta käytävää keskustelua. Tutkimuksen yleisenä tavoitteena on tuoda näkyväksi, millaisista lähtökohdista varhaiskasvatusta koskevaa päätöksentekoa tehdään kuntatasolla. Lisäksi tutkimuksen avulla on tarkoitus tuoda uudenlaista näkökulmaa siihen, kuinka vaihtelevia varhaiskasvatuspalvelut ovat paikallisesti. Alla esitetään tutkimuksen tutkimuskysymys ja sitä tarkentava lisäkysymys.

1. Millaisia perusteluja hallinnon edustajat ja poliitikot esittävät subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamiselle tai rajaamatta jättämiselle?
  - Millaisia retorisia keinoja hallinnon edustajat ja poliitikot käyttävät argumentaatioissaan?

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Laadullinen haastattelututkimus

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus. Mason (2002, 3 – 4) määrittelee laadullisen tutkimuksen tarkoitukseksi ihmisten välisissä sosiaalisissa vuorovaikutuksissa syntyvien ilmiöiden tutkimisen, jolloin tutkimus keskittyy esimerkiksi vuorovaikutuksessa syntyviin käsityksiin ja merkityksenantoihin. Laadullisen tutkimuksen tuottama tieto perustuu siis yksittäisten ihmisten tuottamiin havaintoihin ja käsityksiin (Stake 2010, 11). Tässä tutkimuksessa keskityttiin siis selvittämään yksittäisten haastateltavien esittämiä perusteluja subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta. Laadullinen tutkimuksen luonne on tutkimusaihetta kuvaileva, jolloin tutkimuksen avulla saavutetaankin tarkka kuvaus tutkittavasta aiheesta omassa tutkimuskontekstissaan (Mason 2002, 1; Stake 2010, 57).

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla. Haastattelu on hyvä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruun menetelmä silloin, kun tutkimuksen päämääränä on tutkia ihmisten tuottamaa tietoa ja heidän käsityksiään tutkittavasta ilmiöstä (Mason 2002, 63). Haastattelun avulla saadaan kattavasti kerättyä useiden tutkimusilmiöön liittyvien henkilöiden tuottamat ainutlaatuiset tiedot, joita tutkija ei voi saavuttaa esimerkiksi havainnoimalla (Stake 2010, 95).

Tarkemmin kuvattuna tutkimuksen haastattelumenetelmänä käytettiin asiantuntijahaastatteluja (ks. Alastalo & Åkerman 2010), joita voidaan kutsua myös eliittihaastatteluiksi (ks. Mykkänen 2001). Asiantuntijahaastattelun tarkoituksena on tuottaa kuvaus yksittäisestä yhteiskunnallisesta ja historiallisista ilmiöistä sekä sen piirteistä (Alastalo & Åkerman 2010, 312; Alastalo, 2005, 48). Tässä tutkimuksessa yhteiskunnallinen ilmiö oli siis subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen ja siitä käytävä ajankohtainen keskustelu.

Asiantuntijahaastattelussa ollaan siis kiinnostuneita ajankohtaiseen ilmiöön liittyvästä tiedosta, jota asiantuntijalla oletetaan olevan hänen asemansa vuoksi (Alastalo & Åkerman 2010, 312; Alastalo 2005, 48). Tässä tutkimuksessa

kunnallispoliitikkojen ja varhaiskasvatuksen virkamiehien ajateltiin siis omaan riittävästi tietoa subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta, sillä he ovat poliittisen asemansa tai virka-asemansa puolesta mukana varhaiskasvatusta koskevassa päätöksenteossa tai asioiden valmistelussa. Näin ollen esimerkiksi asiantuntijan henkilökohtaisella kokemuksella tai olemuksella ei ole tämän tyyppisessä tutkimuksessa merkitystä (Alastalo & Åkerman 2010, 312; Alastalo 2005, 48).

Asiantutijahaastatteluihin liittyy muutamia erityispiirteitä, jotka ovat tärkeää huomioida haastattelua suunniteltaessa ja tehtäessä. Haastateltavaa asiantuntijajoukkoa yhdistää kyky sekä oikeus toisia ihmisiä koskevaan vallankäyttöön ja päätöksentekoon. Asiantuntijoiden saaminen mukaan haastateltavaksi voi olla vaikeaa, sillä he voivat olla erittäin tarkkoja lausunnoistaan ja näin ollen esimerkiksi tiettyyn organisaatioon nojaaminen voi auttaa haastattelupyyntöön myöntymiseen. (Mykkänen 2001, 108, 114.) Tähän tutkimukseen osallistuneiden kuntien kanssa oli sovittu tutkimusyhteistyöstä, jonka voidaan ajatella edesauttaneen yksittäisten asiantuntijoiden myöntymistä haastattelupyyntöihin.

Asiantuntijat edustavat usein jotakin instituutiota, jolle he haluavat olla uskollisia. Tällöin haastattelussa ilmi tulevat asiat eivät välttämättä olekaan yksilön henkilökohtaisia näkemyksiä vaan edustavat instituution yleistä linjaa. (Mykkänen 2001, 226.) Tässä tutkimuksessa esimerkiksi haastateltavat saattoivat puhua edustamaansa poliittista puoluetta tai virka-asemaansa lojaalisti kunnioittaen. Tutkimuksen kannalta vaarana on myös, että korkeassa asemassa olevat viranomaiset puhuvat asioista hyvin lyhyesti ja ytimekkäästi, jolloin tärkeät yksityiskohdat saattavat jäädä haastatteluaineistossa puutteelliseksi (Koskinen, Alasuutari ja Peltonen 2005, 119 – 220).

3.2 Haastatteluaineisto

Tämän tutkimuksen aineistona oli valmis haastatteluaineisto, joka kerättiin keväällä 2016 osana CHILDCARE-hanketta. Edellä mainittu hanke on Suomen akatemian strategisen tutkimusneuvoston rahoittama tutkimushanke

(SA293049), joka toteutetaan yhteistyössä Jyväskylän yliopiston, Tampereen yliopiston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Ennen aineiston keruuta tutkimushankkeelle myönnettiin tutkimusluvut ja yksittäisiltä haastateltavilta pyydettiin suostumus tutkimushankkeen haastatteluihin osallistumiseen.

Tutkimuksen aineisto kerättiin CHILDCARE -hankkeen kymmenessä yhteistyökunnassa. Kunnat ovat asukasmäärältään vaihtelevan kokoisia ja ne sijoittuvat maantieteellisesti eri puolille Suomea. Tilastokeskuksen (2015, 7) tilastollisessa kuntaryhmityksessä kunnat jaotellaan suurimman taajaman väkiluvun mukaan kolmeen luokkaan, joita ovat maaseutumaiset kunnat, taajaan asutut kunnat sekä kaupungit. Tilastollisen kuntaryhmityksen (Tilastokeskus 2015, 42 – 47) perusteella tutkimusaineistoon kuuluvista kunnista kaupungeiksi luokitellaan kuusi kuntaa, maaseutumaisia kuntia ja taajaan asuttuja kuntia aineistossa on puolestaan molempia kaksi. Kuntaryhmittelyjen mukaan maaseutumaisella kunnalla tarkoitetaan kuntaa, jossa alle 60 % väestöstä asuu taajamissa. Kaupungiksi sen sijaan luokitellaan kunta, jossa yli 90 % asukkaista asuu taajamassa ja taajaan asutulla kunnalla tarkoitetaan puolestaan kuntaa, jossa taajamassa asuu 60 – 90 % väestöstä. (Tilastokeskus 2015, 24.)

Tutkimuksen otanta käsitti siis rakenteiltaan ja sijainniltaan hyvin erilaisia kuntia. Lisäksi tutkimuksen osallistuvissa kunnissa oli tehty päätöksiä sekä subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta, että rajaamatta jättämisestä. Neljä aineiston kuntaa olivat tehneet päätöksen olla noudattamatta subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista. Näistä kunnista kaksi kuntaa ovat kaupungeja ja kaksi muuta kuntaa ovat taajaan asuttu kunta sekä maaseutumainen kunta.

Asiantuntijoiden eli kunnallispoliitikkojen ja varhaiskasvatuksen hallinnon edustajien yksilöhaastatteluja tehtiin jokaisessa kunnassa 6-10 kappaletta, ja pääsääntöisesti puolet haastateltavista oli varhaiskasvatuksen hallinnollisissa tehtävissä työskenteleviä ja puolet kunnallispoliitikkoja. Kunnallispoliitikot valittiin siten, että puolet poliitikoista edusti vahvimman kannatuksen kunnallisvaaleissa saaneita puolueita ja puolet poliitikoista edusti puolestaan niin sanottuja ”oppositi puolueita”. Tämän tutkimuksen aineistossa oli yhteensä 75 asiantuntijan

haastattelut. On tärkeää todeta, että alkuperäisissä haastatteluissa on käsitelty myös muita CHILDCARE -hankeen teemoja, mutta tässä tutkimuksessa haastatteluista analysoitiin vain subjektiiviseen varhaiskasvatusoikeuteen liittyvät haastatteluaineiston osat. Varsinainen tämän tutkimuksen litteroitu haastatteluaineisto on kooltaan noin 75 arkkia tekstiä rivivälillä 1, tekstiaineiston fonttikoon ollessa 10.

Tutkijalla on vastuu tutkimuksen eettisten sääntöjen mukaisesti suojella tutkimukseen osallistuvia henkilöiden yksityisyyttä (Stake 2010, 206). Tässä tutkimuksessa tutkimuksen aineisto on anonymi ja josta on poistettu mahdollisesti mainitut kuntien, päiväkotien tai henkilöiden nimet. Näin ollen tutkimuksen aineistosta ei voida tunnistaa yksittäisiä tutkimukseen osallistuneita henkilöitä. Lisäksi tutkimusraportin aineistoesimerkit on valittu siten, että esimerkeistä ei voida tunnistaa kuntia tai henkilöitä. Tutkimusraportissa ei esitetä tutkimukseen osallistuvien kuntien nimiä, sillä niiden mainitseminen ei ole tutkimuksen lopputuloksen kannalta oleellista. Aineisto on säilytetty ulkopuolisilta asianmukaisesti suojattuna ja anonymiminä.

3.3 Haastattelun analyysi

Haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä laadullisella sisällönanalyysillä. Lisäksi analyysiin sisällytettiin vaikuttamiseen pyrkivän puheen retoristen keinojen analyysiä. Analyysivaiheessa poimittiin perusteluja subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta tai säilyttämisestä. Retoristen keinojen analyysin avulla selvitettiin, miten perustelut rakentuivat asiantuntijoiden puheissa. Asiantuntijahaastatteluja analysoitaessa tyypillisesti poimitaan aineistosta faktoja ja niihin sisältyviä merkityksiä vertailemalla analysoidaan, mitä ne kertovat tutkittavasta yhteiskunnallisesta ilmiöstä (Mykkänen 2001, 225: Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 16). Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa kuvailevaa tietoa uudesta ja ajankohtaisesta ilmiöstä eli subjektiivisen varhaiskas-

vatusoikeuden rajaamisesta. Laadullinen sisällönanalyysi sopiikin hyvin erilaisen tekstiaineistojen analyysiin ja sen pääasiallisena tarkoituksena on ilmiön kuvailu (Schreier 2013, 17).

Laadullinen sisällönanalyysi toteutettiin tässä tutkimuksessa aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen sisällönanalyysin perustana on, että analyysi etenee aineistosta löydettyjä käsitteitä poimien ja niistä muodostuvia luokkia yhteen vetäen (Schreier 2013, 10). Tutkimuksen laadullinen aineistolähtöinen sisällönanalyysi aloitettiin jäsentelemällä aineistosta asiantuntijoiden esittämiä perusteluja subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta. Laadullisessa sisällönanalyysissä keskitytään löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin siten, että aineisto jaetaan systemaattisesti pieniin osiin eli koodeihin. (Stake 2010, 134.) Ennen varsinaisen aineiston koodaamisen aloittamista, täytyy tekstiaineistosta määritellä tekstitason analyysiyksiköt, joista muodostuvat varsinaiset koodit (Ruusuvuori ym. 2010, 14; Titscher, Meyer, Wodak & Wetter 2016, 5). Tässä tutkimuksessa analyysiyksikkönä toimivat yksittäiset sanat ja niiden selitteet. Perusteluissa esiintyi esimerkiksi sana säästöt, jolloin perustelu luokiteltiin talous -koodin alle. Tämän jälkeen kaikki perusteluja sisältäneet aineisto-otteet koodattiin omiin ryhmiinsä niiden sisältämien analyysiyksikköjen perusteella. Schreier (2013, 7) kuvaa edellä mainitun koodikehikon olevan laadullisen sisällönanalyysin perusta.

Aineiston koodaamisen jälkeen havaittiin joidenkin koodien olevan hyvin samankaltaisia, jolloin päädyttiin ryhmittelemään niitä tietyiksi pääteemoiksi ja alateemoiksi. Esimerkiksi tasa-arvo määriteltiin pääteemaksi, jonka alle ryhmiteltiin alateemat; lasten tasa-arvo, vanhempien tasa-arvo ja kansalaisten tasa-arvo. Laadullinen sisällönanalyysi eteneekin siten, että koodeista muodostetaan uusia kokonaisuuksia eli teemoja, jotka vastaavat tutkimuskysymystä (Stake 2010, 134). Aluksi analyysiluokkia oli paljon mutta analyysin kehittyessä tapahtui luokkien yhdistelyä, esimerkiksi lasten oikeudet teema yhdistyi yhdeksi teemaksi lasten tasa-arvo alateeman alle. Samaan tapaan byrokratia ja työmäärän lisääntyminen olivat aluksi omat teemansa, mutta lopullisissa tuloksissa ne yhdistettiin saman työmäärä lisääntyminen alaluokan alle. Lisäksi muutamat yhden kerran esiintyvät koodit analysoitiin uudelleen jo syntyneiden teemojen alle.

Analyysin luotettavuuden säilyttämiseksi tutkimuksen analyysi toistettiin useita kertoja ja näin ollen varmistuttiin luokkien oikeellisuudesta. Tutkimuksen analyysivaiheessa luokat muovautuivatkin useita kertoja ennen kuin ne saavuttivat lopullisen muotonsa. Yleisesti laadullista sisällönanalyysiä tehtäessä, tutkijan onkin pysyttävänä objektiivisena aineistolleen, ja toisaalta aineiston läpikäynti useaan kertaan nostaa tutkimustulosten luotettavuutta (Schreier 2013, 2 – 3; Stake 2010, 151). Laadullisessa sisällönanalyysissä teemojen alakäsitteiden täytyy olla uskollisia yläkäsitteille ja yläkäsitteiden täytyy olla ymmärrettävissä myös ilman alakäsitettä. Luotettavan analyysin kannalta mahdollisimman tiiviit luokat ovat järkeviä ja hyvin samankaltaisia luokkia tulisi välttää. Aineistoa luokiteltaessa on myös oltava tarkkana määriteltäessä kunkin luokan rajat (Schreier 2013, 8 - 14).

Osan teemoista havaittiin esiintyvän sekä subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta puolustavien, että sitä vastustavien puheenvuoroissa. Näitä teemoja olivat kotihoito ja talous. Edellä mainituista teemoista laskettiin yksittäisten perustelujen esiintymiskerrat, jolloin voitiin tulkita, miten paljon perustelua käytettiin kannan puolustamiseen tai vastustamiseen. Tämän tyyppinen laskeminen ja luokittelu ovat yksinkertainen tapa arvioida tuloksia ja niiden esiintyvyyttä (Titscher ym. 2016, 6). Myös Schreier (2013, 16) toteaa laadullisen analyysin tuottamien teemoitettujen olevan itsessään riittävä tutkimustulos, mutta toisaalta ne toimivat myös lähtökohtana muulle analyysille ja arvioinnille.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten kuntatason varhaiskasvatusta koskevaa päätöksentekoa perustellaan. Tätä tavoitetta tukien analyysin viimeisessä vaiheessa toteutettiin perusteluja sisältäneille aineisto-otteille retoristen keinojen analyysi. Retoriset keinot ovat kielenkäytön keinoja, joilla puhuja vaikuttaa kuulijaan ja näin ollen vakuuttaa oman mielipiteensä oikeellisuuden ja hakee oikeutusta omille mielipiteilleen (Jokinen 2016a, 181; Jokinen 2016b, 338). Retorisessä analyysissä tarkoituksena ei ole arvioida perusteluja, vaan analyysissä keskitytään tuomaan esille resursseja, joilla perusteluja rakennetaan (Potter 1996, 112). Tässä tutkimuksessa retorisella analyysillä avulla rakennettiin käsitys siitä, miten asiantutijat rakentavat perustelunsa puheessaan.

Tässä tutkimuksessa vaikuttamaan pyrkivä puhe syntyi haastateltavan ja haastattelijan yhteisessä vuorovaikutuksessa. Haastatteluaineistoa retoriikkaa analysoitaessa on tärkeää ottaa huomioon, että aineisto on syntynyt vuorovaikutuksessa ja näin ollen rakentuva argumentaatio on sosiaalista toimintaa, jonka avulla pyritään luomaan yhteistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Jokinen 2016b, 340).

Tässä tutkimuksessa yhtenä retorisen analyysin viitekehyksenä käytettiin Juhilan (2016) faktuaalistamisstrategioihin perustuvaa analyysiä. Poliittisessa puheessa asioita pyritään esittämään mahdollisimman todenmukaisina, jolloin puhujat käyttävät argumentaatioissaan faktuaalistamisstrategiaa. Faktuaalistamisstrategioita on yhteensä viisi; vaihtoehdottomuusstrategia, asiantuntijuusstrategia, itse todettuun vetoava strategia, kvantifioiva strategia ja sosiaalisiin normeihin perustuva strategia. (Juhila 2016, 145, 151; 2005, 152 – 157.) Erityisesti itse todettuun vetoavaa argumentaatiostrategian analyysiä on käyttänyt tutkimuksissaan myös Alasuutari & Qadir (2016).

Lisäksi analyysin viitekehyksenä käytettiin myös puolustavan argumentaation analyysiä. Puolustavan argumentaation analyysiä pidetään retorisen analyysin perustana (Jokinen 2016b, 343). Tämän vuoksi puolustavan argumentaation keinojen huomioiminen oli tässä tutkimuksessa perustelua, sillä asiantuntijoiden esittämien perustelujen voidaan ajatella olevan luonteeltaan omaa kantansa puolustavia. Puolustavassa retoriikassa retorisia keinoja ovat muun muassa: puhujan henkilökategoriat, me-retoriikka, ääri-ilmaisujen käyttö, vaihtoehdottomuuden strategia ja kontrastiparit. (ks. Jokinen 2016b, 345 – 361.)

Argumentaation viitekehyksiin perehtymisen jälkeen analysoitiin uudelleen aineistossa esiintyviä perusteluja ja niistä etsittiin sanatason viitteitä siitä, miten perustelut argumentaatioissa rakentuvat. Tämän jälkeen argumentaatiota verrattiin aikaisemmissa teorioissa esiintyneisiin poliittisen argumentaation viitekehyksiin. Esimerkiksi itse todettuun vetoavaa retoriikkaa analysoitaessa, etsittiin aineistosta viitteitä, joissa haastateltava osoitti selvästi perustelun olevan itse todettu mielipide. Tämän kaltaisiksi perusteluiksi analysoitiin kohdat, joissa

haastateltava käytti esimerkiksi ilmaisua ”minun näkemykseni” tai ”minun mielestä”. Faktualistamistrategioihin perustuva analyysi tehdäänkin juuri lausetasolla ja aineistona käytetään nimenomaan asiantuntijoiden puhetta, sillä heidän argumentoimillaan väitteillä ajatellaan olevan haluttua käytännön merkitystä (Juhila 2016, 149). Löydetyt argumentaatiokeinot koottiin yhtenäisiksi luokiksi. Lisäksi tietyn tyyppisen argumentaation esiintymiskerrat laskettiin yhteen, jotta saatiin käsitys argumentaatiotyyppin yleisyydestä.

4 TULOKSET

4.1 Perusteluja puolesta ja vastaan

Suurin osa haastateltavista kertoi subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamiselle tai rajaamatta jättämiselle useita perusteluja. Haastateltavien puheesta erotettiin analyysin perusteella viisi keskusteluissa esiintynyttä pääteemaa, jotka ovat talous, kotihoito, tasa-arvo, varhaiskasvatuksen tehtävät ja varhaiskasvatuksen järjestäminen. Kaikki teemat jakautuvat talous teemaa lukuun ottamatta alateemoihin. Kotihoito teeman alateemaksi muodostui vanhemmuuden kritiikki. Tasa-arvo teeman alateemat ovat lasten tasa-arvo, vanhempien tasa-arvo ja kansalaisten tasa-arvo. Varhaiskasvatuksen tehtävät teeman alateemoja puolestaan ovat vanhemmuuden tukeminen, lasten hyvinvoinnin edistäminen, työssäkäynnin mahdollistaminen ja kasvatukselliset tehtävät. Varhaiskasvatuksen järjestäminen teeman alle koottiin kolme alateemaa, jotka ovat riittävä osa-aikainen varhaiskasvatus, päivähoidon resurssit sekä työmäärän lisääntyminen. Pääteemat ja alateemat esitetään myös taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamiselle ja rajaamatta jättämiselle esitettävät perustelut

Pääteema	Alateema
Talous	
Kotihoito	vanhemmuuden kritiikki
Tasa-arvo	lasten tasa-arvo vanhempien tasa-arvo kansalaisten tasa-arvo
Varhaiskasvatuksen tehtävät	vanhemmuuden tukeminen lasten hyvinvoinnin edistäminen työssäkäynnin mahdollistaminen kasvatukselliset tehtävät

TAULUKKO 1. Subjektivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamiselle ja rajaamatta jättämiselle esitettävät perustelut

Pääteema	Alateema
Varhaiskasvatuksen järjestäminen	riittävä osa-aikainen varhaiskasvatus päivähoidon resurssit työmäärän lisääntyminen

Tässä raportissa teemojen tarkemman esittelyn yhteydessä esitellään litteroituja aineistoesimerkkejä haastatteluaineistosta. Aineistoesimerkkien litterointimerkkien selitteet on esitetty taulukossa 2. Aineisto-otteiden kielellinen ulkoasu on tutkimusraportissa muutettu yleiskielelle, jotta haastateltavia ei voida puhutavan tai murteen perusteella paikallistaa.

TAULUKKO 2. Aineisto-otteiden litterointimerkit

Merkki	Lyhenne
,	lyhyt tauko puheessa
..	puheenvuoro jää kesken
(-)	pois jäänyt sana tai sanan osa
(--)	pois jäänyt jakso
(sana)	epäselvä sana tai jakso
alleviivaus	Eriyisen painollinen sana tai jakso
[hakasulkeet]	Litteroijan kommentti
[pp]	Päällekkäistä puhetta
[hp]	Hiljaista puhetta
[ep]	Epäselvää puhetta

Tutkimuksessa poliitikkoja ja hallinnon edustajia käsitellään yhtenä asiantuntijaryhmänä, jolloin heidän vastauksiaan ei tarkemmin erotella toisistaan tutkimuk-

sen tuloksissa. Raportissa esitettävien aineisto-otteiden perään on kuitenkin selkeyttämiseksi lisätty merkintä (POL), jos kyseessä on poliitikon puheenvuoro. Puolestaan varhaiskasvatuksen hallinnonedustaja merkitään aineisto-otteen päätteeksi kirjainyhdistelmällä (VRK).

4.1.1 Talouteen viittaavat perustelut

28 haastateltavaa esittää talouteen viittaavia perusteluja puhumalla taloudesta, rahasta tai säästöistä. Taloudellisiin tekijöihin viittaavia perusteluja mainitsee vähintään yksi haastateltava kaikissa aineiston kunnissa. Suurimmassa osassa talouteen liittyvistä puheenvuoroista arvioitiin subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta saavutettavia taloudellisia säästöjä ja puhuttiin varhaiskasvatuksesta menoeränä.

Noin puolet taloudellisia perusteluja esittävistä haastateltavista perustelee subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista saavutettavilla säästöillä. Säästöjen tarpeellisuutta aineistossa perustellaan tyypillisesti taloudellisesti vaikealla tilanteella, kuten alla olevasta aineistoesimerkistä voidaan havaita.

Mutta tosiaan että minä näen ihan hyvänä asiana että sitä vähän rajataan koska, kuitenkin jostain on. supistettava, ihan näin valtakunnallisella tasollakin (POL)

Edellä mainitussa aineistoesimerkissä haastateltava perustelee subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen olevan hyvä asia, koska yhteiskunnan on säästettävä. Haastateltava viittaa puheessaan valtakunnallisesti vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen ja säästöistä puhuessaan haastateltava käyttää ilmaisua ”supistaa”, jolloin hän viittaa menojen leikkaamiseen.

Lisäksi useat haastateltavat esittävät subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden olevan suuri menoerä, kuten seuraavasta aineistoesimerkistä voidaan havaita.

Me esitettiin virastosta tietysti lainmukaista koska kalliiksi tämä tulee, jos sitä ei rajoiteta. Mutta lautakunta muutti sitten sen esityksen, tähän meidän pitää tottua. (VRK)

Edellä olevassa aineistoesimerkissä haastateltava kertoo subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden tulevan nykyisellään kalliiksi. Tämän vuoksi haastateltava

kannattaa toimimista lainmukaisesti eli subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista.

Samaan aikaan useat muut haastateltavat puolustavat subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta toteamalla, oikeuden rajaamisen tuottavan määrällisesti hyvin vähän tai ei lainkaan säästöjä. Taloudellisten säästöjen vähyyttä perustellaan kunnan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden käyttäjien vähyydellä. Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava kuvaa säästöjen ja lapsimäärän suhdetta.

taloudellisesti siinä ei tulla nyt saamaan mitään isoja säästöjä. Se on ihan faktaa että me tosiaan puhutaan niin pienistä lapsimääristä siinä saralla kyllä (POL)

Aineistoesimerkissä kerrotaan subjektiivisen varhaiskasvatuksen koskettavan määrällisesti hyvin pientä lapsimäärää. Näin ollen taloudelliset säästöt tulevat jäämään pieniksi.

Osa haastateltavista myös odottaa lakimuutoksesta seuraavien järjestelyjen lisäävän varhaiskasvatuksen järjestämisen kuluja, jonka vuoksi varsinaiset säästöt jäävät pieniksi. Näin ollen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista kritisoidaan mahdollisten lisäkulojen perusteella. Tämä tulee esiin seuraavassa aineistoesimerkissä.

kyllä sieltä varmasti sitten niitä säästöjäkin, saadaan sitä kautta mutta että minä katsoin että ne on kuitenkin sitten aika pieniä, verrattuna siihen että se koneisto sinne täytyy luoda että kuka niitä päätöksiä sitten tekee että ketä siihen on oikeutettu ja ketä ei. (POL)

Aineistoesimerkissä haastateltava toteaa, että odotetut säästöt voivat jäädä pieneksi, jos otetaan huomioon, millainen uusi "koneisto" joudutaan rakentamaan lakimuutoksesta aiheutuvia muutoksia varten. Haastateltava odottaa, että järjestäminen saattaa tulla kalliiksi, jos esimerkiksi joudutaan palkkaamaan uutta työvoimaa hoitamaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta aiheutuvia uusia työtehtäviä.

Lisäksi muutama haastateltava toteaa, että varhaiskasvatuksen leikkaukset saattavat aiheuttaa yhteiskunnalle ja kunnille mahdollisia muita kulueriä tulevaisuudessa. Tämä voidaan havaita seuraavasta aineistoesimerkistä.

Ei voida tietää sitä tarkalleen mitä siellä kotien sisäpuolella tapahtuu, mutta justiin nämä tämmöiset arjen perustoiminnot voi jäädä toteuttamatta. Lapsen perusturvallisuus ja myös jo ennen kouluikää, että sitä ei ole tai se puuttuu niin sillä on aika kauaskantoiset seuraukset. Ja se ei, tuokin säästö voi kääntyä aika isoksi, isoksi kulueräksi (POL)

Haastateltava tuo puheenvuorossaan esille, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden ulkopuolelle jäävien lapsien perusturvallisuus voi heiketä, jolloin nämä lapset saattavat tarvita muuta yhteiskunnan apua tulevaisuudessa. Aineisto-otteessa mainitaan säästöjen kääntyvän ”kulueräksi”. Haastateltava viittanee tällä siihen, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen myötä esimerkiksi lasten muiden sosiaalihuollollisten palveluiden tarve saattaa kasvaa, kun heidän tarpeisiinsa ei voida enää varhaiskasvatuspalveluiden piirissä vastata. Samaan aikaan kaikkien perheiden ei ajatella olevan kykeneviä vastaamaan lapsen tarpeisiin.

Osassa haastatteluista todetaan, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisella voi olla vaikutusta yksityisen varhaiskasvatuspalveluiden järjestäjien talouteen ja toimintamahdollisuuksiin. Taustalla pohdinnoissa on se, että yksityiseen varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen kohdalla maksettava yksityinen hoidon tuki tulee puolittumaan lakimuutoksen myötä niiden lapsien kohdalla, jotka kuuluvat rajatun varhaiskasvatusoikeuden piiriin. Näin ollen yrityksen taloudellisen kannattavuuden myötä voidaan yksityiseen päivähoitoon valita vain kokopäiväistähoitoa tarvitsevia lapsia.

Suurin osa talouteen liittyvistä perusteluista keskittyy säästöihin ja varhaiskasvatuksesta puhutaan usein menoeränä. Harva haastateltava puhuu varhaiskasvatukseen ja lapsiin liittyvistä palveluista päinvastaisesta näkökulmasta eli investointi näkökulmasta. Investointi näkökulmaa kuvataan seuraavassa aineistosimerkissä.

kyllä nyt pitäisi alkaa sitten jo näkemään se että oikeasti, lapsiin satsaaminen on investointi, eikä kuluerä. Että, laadusta ja niiden lasten, kasvun edellytyksistä on kyllä pidettävä kiinni. (VRK)

Haastateltava kertoo, että lapsiin satsaaminen tulisi nähdä kuluerän sijaan investointina. Aineisto-otteen perusteella haastateltava pitää siis tärkeänä lapsille suunnattujen palveluiden rahallista tukemista, sillä tukemisen odotetaan tuottavan taloudellista hyötyä tulevaisuudessa. Haastateltava perustelee subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta siis taloudellisen investoinnin näkökulmasta.

4.1.2 Lasten kotihoitoon viittaavat perustelut

24 haastateltavaa puhuu aineistossa lasten kotihoidosta. Jokaisessa tutkimukseen osallistuvasta kunnassa enemmän kuin yksi haastateltava mainitsee kotihoidon ja varhaiskasvatuspalveluiden vastakkainasettelun. Kotihoitoa puoltavat kannat ovat selkeästi yleisempiä kuin kotihoitoa vastustavat kannat. Kotihoitoa puoltavat kannat puolustavat subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista. Lisäksi kotihoitokeskusteluun liittyy vahvasti myös vanhemmuuden kritiikki, joka myös puolustaa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista.

Kotihoitoa puoltavassa keskustelussa todetaan usein, että vanhempien tulisi olla päävastuussa lapsestaan. Tämä havainnollistetaan seuraavassa aineisto-esimerkistä.

Niin minusta se on ihan selvä, että kyllähän vanhemmilla ja ihmisillä pitää olla omaakin vastuuta. Eihän tämä yhteiskunta, tähän menee nurin jos me kaikki heitetään kunnalle. Niin kun tämä kaikki minulle heti -sukupolvi niin, nyt lapset tulee nyt tönäistään ne kunnan hoitoon ja me hoidetaan omia kivoja juttuja vaan ja, kunta hoitaa ne tuonne 20-vuotiaaksi asti. Ei kyllähän vanhemmilla on vastuu lapsistaan ja, pitää hoitaa heitä ja pitää olla heidän kaveri ja, elää heidän kanssaan niin kauan kun he ovat siinä kotona. Ei sitä voi sysätä jonkun muun vastuulle koko hommaa, että minun mielestä tämä on tärkeä osa tätä keskustelua (POL)

Haastateltava kuvaa puheessaan, että nykyaikana ihmiset eivät muuta elämäntapaansa tullessaan vanhemmiksi. Puhuja kertoo vanhempien ”jatkavat kivoja juttuja”, jolloin lasten kasvatusvastuu siirtyy kunnalle. Nykykehityksellä yhteiskunnan esitetään menevän ”nurin” eli yhteiskunta ei pysty kantamaan kaikkien lasten kasvatusvastuuta. Näin ollen haastateltavan mukaan vanhempien tulisi kantaa vastuuta lapsistaan siihen asti, kun he ovat kotona. Haastateltava kannattaa siis lasten kotihoitoa ja velvoittaa vanhempia kasvatusvastuuseen.

Kotihoidosta puhuttaessa pohditaan myös, jääkö lapselta puuttumaan jotain, jos hänet hoidetaan kokonaan kotihoidossa varhaiskasvatuspalveluihin osallistumisen sijaan. Seuraavassa aineisto-otteessa pohditaan edellä mainittua asiaa.

Aika ehkä niitä semmoisia perinteisiä mitä näkee ihan valtamediassakin, yleisesti ottaen että, miksi lapsen tarvitsisi olla päiväkodissa enemmän kuin 20 tuntia jos toinen huoltajista on vaikka kotona, että mitä se päiväkotia antaa sellaista mitä sitten taas huoltaja ei anna. Että kyllähän lapsen paras paikka on oman äidin tai isän kanssa. (VRK)

Haastateltava kertoo keskustelluissa pohdittavan, antaako päiväkotiki eli varhaiskasvatuspalvelut mitään sellaista mitä huoltaja ei kykenisi antamaan. Lisäksi haastateltava toteaa, että lapsen paras paikka on lapsen omien vanhempien kanssa. Tämän keskustelun taustalta voidaan tulkita, että lapsen kotihoito esitetään vähintään yhtä hyvänä tai jopa parempana vaihtoehtona kuin varhaiskasvatuspalvelut.

Kotihoitoon liittyvässä keskustelussa pohditaan myös varhaiskasvatuksen roolia lastensuojelun tukitoimena. Tämä on nähtävissä alla olevassa aineistoesimerkissä.

Lastensuojelu on hirveän herkästi, ja neuvolat myöskin, tarjonneet vaan sitä että suosittelee kokopäivästä päivähoitoa. Mutta monestikaan se ei sitä perhettä auta se että lapsi otetaan sieltä pois päiväksi. (VRK)

Haastateltava kuvaa, että lastensuojeluviranomaiset ohjaavat ”herkästi” eli nopeasti lastensuojelullisin perustein lapset kokopäiväiseen päivähoitoon. Puhujan mukaan lapsiperheen ongelmat eivät kuitenkaan ratkea ainoastaan sillä, että lapsi otetaan perheestä pois. Voidaan tulkita, että haastateltavan mukaan lastensuojelun tarjoama apu pitäisi viedä suoraan perheen kotiin ja näin ollen tukea myös lasten kotihoitoa.

Lasten kotihoitoon liittyvään keskusteluun liittyy vahvasti myös vanhemmuuden kritiikki, jolloin vanhempien hoitoaikavalinnoista ja nykyaikaisesta vanhemmuudesta esitetään kritiikkiä. Seuraavassa aineistoesimerkissä esitetään lasten hoitoaikoihin liittyvää vanhemmuuden kritiikkiä.

kyllä kaksivuotiaalle lapselle pitkä päivä on pitkä, ja jos siellä sinä sitten portilla odotat varttia vaille viisi sitä isää hakemaan ja sitten henkilökunta tietää ja me tiedetään että se äiti on siellä kotona, niin minusta siinä on minun arvomaailmassani siinä on ristiriita. (VRK)

Puheenvuorossa kuvataan esimerkinomainen tilanne, jossa lapsi joutuu olemaan hoidossa pitkän päivän vanhempien valintojen vuoksi. Haastateltava kertoo, että pienelle lapselle ”pitkä päivä on pitkä”. Kritiikkiä korostetaan puheenvuorossa siten, että haastateltava kertoo kyseisen toiminnan olevan ristiriidassa hänen oman arvomaailmansa kanssa. Tällä haastateltava viittaa siihen, että lapsen vanhempien ollessa kotona, eivät lapsen pitkät hoitopäivät ole toivottavia.

Tämän lisäksi haastateltavat kertovat myös nykyaikaiseen vanhemmuuteen liittyvää yleistä kritiikkiä. Seuraavassa aineistoesimerkissä kuvataan tätä.

valitettavasti olen nähnyt terveiden nuorten hyvin toimeentulevien vanhempien käsityksen muuttuvan siihen että kahden lapsen kanssa ei voi pärjätä kotona ja se on aika surullista, jos ajatellaan että minä olen pätevämpi hoitamaan sinun lastasi kun sinä. (VRK)

Puhuja kertoo nähneensä nykyaikaisten vanhempien turvautuvan aikaisempia sukupolvia herkemmin varhaiskasvatuspalveluihin, sillä he eivät pärjää kahden lapsen kanssa kotona. Näiden vanhempien kuvataan aineisto-otteessa olevan terveitä, nuoria ja hyvin toimeentulevia. Lisäksi kerrotaan olevan surullista, että vanhemmat pitävät ammattikasvattajia pätevämpinä hoitajina. Haastateltavan kertomuksesta voidaan tulkita, että hän pitää kuvailemiaan vanhempia kykenevänä hoitamaan omia lapsiaan, eikä pidä nykyistä kehitystä toivottavana.

Vain harva haastateltava kritisoi puheenvuoroissaan kotihoitoa. Kotihoitoa kritisoitaessa todetaan, että lapsen on hyvä saada muitakin kasvuympäristöjä kuin perheen koti. Samaan aikaan todetaan, että koti ei ole kaikissa tilanteissa paras kasvuympäristö lapsille. Alla olevassa aineistoesimerkissä kritisoidaan kotihoitoa.

Että kyllä henkilökohtaisesti näkisin että se subjektiivinen päivähoidon oikeus ainakin tulisi säilyttää. Kyllä se on, ei se välttämättä ole aina siitä, sen lapsen hyvä olla siellä kotona vaikka siellä olisikin jompikumpi vanhempi tai vaikka molemmat että, kyllä se lapsi tarvitsee kuitenkin sitä tavallaan oman ikäistä seuraa. (POL)

Kotihoidon kritiikki rakentuu aineisto-otteessa haastateltavan kertoessa, että lapsen olisi hyvä saada oman ikäistä seuraa. Perusteluista voidaan tulkita, että kotona hoidettaessa lapsen ei ajatella saavan samanlaisia mahdollisuuksia vertaissuhteisiin kuin varhaiskasvatuksessa. Aineisto-otteessa haastateltava perustelee subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta siis lapsen vertaissuhteiden näkökulmasta.

Kotihoidon liittyvässä keskustelussa pohditaan myös yleisesti, millaisen kuvan yhteiskunta haluaa antaa vanhempien roolista kasvattajana. Tätä pohdintaa kuvaa seuraava aineistoesimerkki.

Onko lapsenkasvatustehtävä ensisijaisesti julkisella puolella, vai siellä, omassa perheessä? Se on mielenkiintoinen kysymys. Ja jonkinlainen minun mielestä ehkä signaalikin siihen että, luotetaanko me siihen että vanhemmat osaa, kasvattaa lapsiaan vai tarvitseeko ne sitten sen kokopäivähoitopaikan ja että pitää kasvattaa siellä. (VRK)

Haastateltava pohtii puheenvuorossaan, yhteiskunnan osoittavan politiikallaan, halutaanko tukea institutionaalista kasvatusta vai luotetaanko vanhempien taitoon kasvattaa lapsiaan.

4.1.3 Tasa-arvoon viittaavat perustelut

Subjektiiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta puhuttaessa tuodaan usein esille erilaisia tasa-arvon näkökulmia. Aineistossa yhteensä 30 haastateltavaa puhuu tasa-arvon teemoista. Keskusteluissa puhutaan niin lasten välisestä tasa-arvosta, vanhempien välisestä tasa-arvosta kuin kansalaistenkin välisestä tasa-arvosta. Tasa-arvoon viittaavaksi keskusteluksi tulkittiin myös puheenvuorot, joissa ei mainita tasa-arvoa mutta puhutaan yksilön oikeuksista tai yksöiden välisestä eriarvoisuudesta.

Yleisesti tasa-arvoon liittyvässä keskustelussa subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta perustellaan tasa-arvoa edistävänä tekijänä ja subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen esitetään heikentävän tasa-arvoa. Näin ollen tasa-arvoon liittyvä keskustelu puolustaa subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta.

Useissa puheenvuoroissa haastateltavat toteavat, että varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus. Lasten tasa-arvosta puhuttaessa, haastateltavat toteavat, että lasten oikeuksia ei tulisi määrittää heidän vanhempiensa kautta. Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava puhuu edellä mainitusta näkökulmasta.

Koska se on niitten lasten oikeus ja sitä ei saisi määrätä se mitä se vanhempi on tai mitä se ei ole [naurahtaa], että tavallaan se että ne lapset pääsee sinne joka tapauksessa niin se olisi tämä, ideaali tässä. (VRK)

Haastateltava kertoo olevan ”ideaalia” eli toivottavaa, että lapsella on pääsy varhaiskasvatukseen huolimatta lapsen vanhemman tilanteesta. Puheen voidaan tulkita viittaavan siihen, että esimerkiksi vanhemman sairauden tai työttömyyden ei tulisi määrittää lasten varhaiskasvatusoikeutta.

Samaan aikaan eräs haastateltava kertoo, että kaikilla lapsilla tulisi olla yhtäläinen oikeus varhaiskasvatukseen myös lapsen yksilöllisistä tekijöistä huolimatta.

Meidän päätöksessä on tämä että sitä lapsen.. en muista sitä tarkkaa sananmuotoa mutta ajatus on kuitenkin se että lapsen.. että lapsen oikeutta siihen kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen tarkastellaan sen lapsen tarpeiden ja niin poispäin. Niin sitten se seuraava kysymys on se että.. sinussa pitää olla vähän jotain vikaa tai sinulla pitää olla joku erityistarve et sinä voit saada jotain, eli tietyllä tavalla se että.. sitten se, siis siinä vaan menee että koska minun mielestä subjektiivinen oikeus on se että riippumatta siitä kuka mitä missä kenen kanssa niin, se tuli siitä. (POL)

Edellä olevassa aineistoesimerkissä haastateltava kritisoi puheenvuorossaan sitä, että lapsella täytyy uuden lain mukaan olla jokin "vika" tai "erityistarve", jotta hänelle voidaan myöntää laajennettu varhaiskasvatusoikeus. Haastateltavan voidaan tulkita tarkoittavan, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen luo eriarvoisuutta tukea tarvitsevien lasten ja muiden lasten välille.

Haastateltavat toteavat myös, että varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli lasten tasa-arvon edistäjänä. Seuraavassa aineisto-otteessa pohditaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen heikentävän lasten tasa-arvon edistämistä.

Ja sitten tämä, tietysti mikä on lasten tulevaisuuden kannalta, just tämä päivähoito-oikeuden rajaaminen ja. Se voi vaikuttaa, se voi polarisoida niiden huono-osaisuutta, kenellä muutenkin sitä jo on. Ja silloin tulee se kuilu taas, että koulutuksella on esimerkiksi sellainen taipumus, että se kasautuu. Niin tässä on sitten samalla tavalla, että sen jo varhaiskasvatuksessa huono-osaisuus, se alkaa kasautua jo sieltä, enenevässä määrin kuin aikaisemmin (POL)

Aineistoesimerkin haastateltava kuvaa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden lisäävän "huono-osaisuutta" ja rakentavan "kuilun" varhaiskasvatukseen osallistuvien ja osallistumattomien lasten välille, sillä koulutuksella todetaan olevan taipumus kasautua.

Vanhempien tasa-arvoon liittyviä näkökulmia haastateltavat mainitsivat myös usein. Näissä kannanotoissa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen esitetään vaikuttavan haitallisesti vanhempien ja perheiden väliseen tasa-arvoon. Useat haastateltavat kertovat subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden aiheuttavan pelkoa vanhempien ja perheiden eriarvoistumisesta muiden silmissä. Seuraavassa aineistoesimerkissä esitetään puheenvuoro tästä näkökulmasta.

Joo. Et onhan siinä toki se että leimautuuko vanhemmat, sitten, justiin työttömiksi tai muuta vielä vahvemmin. Että jos ei ole sitten se, kokopäivähoito-oikeus. (VRK)

Haastateltava käyttää ilmaisua ”leimaantua” pohtiessaan, asetetaanko vanhemmat haitalliseen asemaan ulkopuolisten ihmisten huomattaessa, että heidän lapsellaan ei ole kokopäiväistä päivähoitopaikkaa. Leimaantumisen voidaan ajatella aiheuttavan vanhempien välistä epätasa-arvoa.

Lisäksi haastatteluissa pohditaan vanhempien joutuvan eriarvoiseen asemaan silloin, kun he joutuvat uuden lain myötä kertomaan henkilökohtaisia asioita kuten sairauksistaan lapsen kokoaikaista varhaiskasvatuspaikkaa hakiesaan. Alla olevassa aineistoesimerkissä haastateltava kertoo tästä.

se on ihan yksinkertaisesti vaan tasa-arvoa että kaikilla pitää olla siihen oikeus ilman että tarvitsee selittää koko mielenterveyttä ja terveyshistoriaansa tai muuta että siellä voi olla taustalla jotain. (POL)

Haastateltava kiteyttää puheenvuorossaan lyhyesti, että tasa-arvon kannalta on tärkeää, että vanhempien ei tarvitse selittää ”mielenterveyttä” tai ”terveyshistoriaansa” hakiessaan päivähoitopaikkaa. Tällä haastateltava viittaa siihen, että on epätasa-arvoista, jos vanhempi joutuu esittämään henkilökohtaiseen tilanteeseensa viittaavia perusteluja hakiessaan lapselle kokoaikaista varhaiskasvatuspaikkaa.

Muutamit haastateltavat mainitsevat subjektiivisella varhaiskasvatusoikeudella olevan erityinen merkitys nimenomaan äitien ja naisten aseman kohentaja. Seuraavassa aineistoesimerkissä haastateltava pohtii subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen vaikutuksia naisten tasa-arvoon.

Mutta jos tätä karsimista edelleen jatketaan niin kyllähän se (sitten) jossain vaiheessa rupeaa vaikuttamaan että kyllä se varmaan sitten enemmän niin että se on sitten se nainen yleensä, kuitenkin Suomessa naiset on edelleen matalapalkkasempia keskimäärin kun miehet, vaikka ovat korkeammin koulutettuja. Niin että sitten se nimenomaan se nainen jää sitten kotiin sen, sitä lasta hoitamaan koska, ei ole tätä päivähoito-oikeutta. Että tähän hän se voi johtaa. Vielä näillä toimenpiteillä se ei johda mutta kyllä minun mielestä jos ne laitetaan täysimääräisesti toimeen ja sitten vielä ruvetaan, nostaa päivähoitomaksuja, nii kyllä se varmaan joihinkin kolahtaa nii et mieltii että no jäänpäs pois nyt työelämästä jään hoitamaan sitten lapsia. Ja se tietysti vaikuttaa sitten tulevaisuudessa kaikkiin, jos ei ole työkokemusta nii ei etene uralla ja vaikuttaa eläkekertymiin ja kaikkiin näihin että kyllähän sillä sitten, jossain vaiheessa voi olla, tai siis se on, kääntää tämän tasa-arvon kehittymisen taas, takapajulaa kohti. (POL)

Aineisto-otteen alussa kerrotaan, että naisen asema esimerkiksi työmarkkinoilla on usein miehiä heikompi. Lisäksi haastateltava kertoo, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen koskettaa juuri naisia, koska he tavallisimmin

jäävät hoitamaan lapsia. Haastateltava toteaa lopuksi, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen myötä saattaa naisten tasa-arvon kehitys kääntyä kohti ”takapajulaa”. Tämä voidaan tulkita siten, että haastateltava epäilee rajauksen aiheuttavan taantumista naisten tasa-arvon kehityksessä.

Muutama haastateltava toteaa myös, että perheet eivät ole lakimuutoksen jälkeen tasa-arvoisessa asemassa yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden saatavuudessa. Seuraavassa aineisto-otteessa pohditaan edellä mainittua tematiikkaa.

Mm. He perheille ilmoittavat syksyllä nyt kun he alkavat, tai nyt kun tekevät sitoumuksia tai sopimuksia, niin he ilmoittavat että meidän yksikkö ei tule tarjoamaan sitä 20:ä. Että jos teidän perhe-elämän tilanne muuttuu, 20 tuntia jos pitäisi riittää teille, niin heillä ei ole. Siinä mielessähän tulee eriarvosuutta niistä perheille. (VRK)

Puhuja kertoo, että yksityiset varhaiskasvatuspalvelun tarjoajat saavat päättää tarjoavatko he osa-aikaista varhaiskasvatusta. Näin ollen yksityisten päiväkotien ovet saattavat sulkeutua lapsilta, jotka kuuluvat rajatun subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden pariin.

Muutamia kertoja aineistossa mainitaan myös kansalaisten yleiseen tasa-arvoon liittyviä perusteluja. Näissä perusteluissa subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta perustellaan kansalaisten tasa-arvolla. Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava perustelee kantaansa edellä mainitusta näkökulmasta.

Minusta se kuitenkin on, samanlainen kun terveyskeskus että samaan hintaan kaikille, tuloista riippumatta, ja lapsilisät kaikki vastaavat. (POL)

Yllä olevassa aineistoesimerkissä rinnastetaan varhaiskasvatuspalvelut julkisen terveydenhuoltopalveluiden kaltaiseksi kaikille avoimeksi yhteiskunnan tarjoamaksi palveluksi. Näin ollen haastateltava pitää tärkeänä, että varhaiskasvatuspalvelut ovat kaikkien kansalaisten saatavissa ja, johon jokaisella kansalaisella tulisi olla tasa-arvoinen oikeus.

4.1.4 Varhaiskasvatuksen tehtäviin viittaavat perustelut

Varhaiskasvatukselle annetaan haastatteluissa paljon erilaisia tehtäviä. Erilaisista tehtävistä puhuu yhteensä 33 haastateltavaa. Tehtävät perustelevat varhaiskasvatuksen tarkoitusta ja olemassaoloa. Varhaiskasvatuspalveluilla on haastat-

telujen perusteella seuraavat tehtävät; vanhemmuuden tukeminen, lasten hyvinvoinnin edistäminen, työssäkäynnin mahdollistaminen ja kasvatukselliset tehtävät.

Varhaiskasvatuksen tehtävistä eniten mainitaan vanhemmuuden tukeminen. Haastateltavat toteavat varhaiskasvatuspalveluiden tukevan vanhempien jaksamista ja vanhemmuutta erilaisissa tilanteissa. Aineistossa mainitaan usein erityisesti uupuneiden ja mielenterveydenongelmista kärsivien vanhempien tukeminen. Lisäksi yksittäinen haastateltava mainitsee myös erityisesti maahanmuuttajavanhempien tukemisen. Seuraavassa aineistoesimerkissä haastateltava perustelee varhaiskasvatuspalveluiden tarpeellisuutta uupuneen vanhemman tukemisen näkökulmasta.

Koska on ollut semmoisiakin joissa on ollut selkeästi ihan uupuminen, siellä taustalla ja se on ollut iso kynnys lähteä sitä hoitoa edes pyytämään ja sitten, jos olisi täältä torpattu niin en edes uskalla ajatella mitä olisi tullut seuraavaksi. (VRK)

Haastateltava kertoo puheenvuorossaan kohdanneensa uupuneita vanhempia, joiden on ollut "iso kynnys" eli haasteellista hakea lapselleen hoitopaikkaa. Lisäksi puheenvuorossa esitetään, että jos uupuneelta vanhemmalta "torpataan" eli evättään varhaiskasvatuspalveluihin pääsy on seuraukset mahdollisesti ikäviä. Aineisto-otteessa käytetään ilmaisua "en uskalla ajatella mitä olisi tullut seuraavaksi", tällä haastateltavan voidaan tulkita rakentavan puheessaan epätoivottavia uhkakuvia tulevaisuudesta, jos varhaiskasvatuspalvelut eivät voisi tukea lasten vanhemmuutta. Subjekttiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen tulkitaan siis vanhemmuuden tuen esteeksi.

Vanhemmuuden tukeminen tulee aineistossa esille myös työttömän vanhemman tukemisen kautta.

Sitä ei pidä siihen rajata, koska se että jos vanhemmilla on töitä tämmöisenä aikana niin mikäs sen hienompaa mutta jos niillä ei ole töitä niin siinä minun nähdäkseni vanhempien päivärytmi rikkoutuu hyvin helposti nii se olisi hyvä että ne vanhemmat nousivat edelleen aamulla ylös, ikään kuin lähtisivät töihin ja tiedätkös ettei siitä arjesta muodostu erilaista hyvin äkkiä elikkä ne täytyy saada sieltä asunnoistaan pihalle ne ihmiset ja teemmään jotain päivittäisiä rutiineita, niin minä olen ollut kaiken aikaa sitä mieltä että sitä ei pidä rajata. (POL)

Edellä olevassa aineisto-otteessa kuvataan, että työttömät vanhemmat olisi tärkeä saada "asunnoistaan pihalle" ja "tekemään päivittäisiä rutiineja". Aineistoesimerkissä esitetään, että työttömille vanhemmille lapsen vieminen varhaiskasvatuspalveluihin olisi yksi tapa arjessa kiinni pysymiseen ja näin ollen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen ei olisi suotavaa.

Varhaiskasvatuspalveluiden merkitykseksi mainitaan myös vanhempien vertaisyhteisöjen luominen, joka voidaan käsittää yhdeksi vanhemmuuden tukemisen keinoksi. Alla olevassa aineisto-otteessa haastateltava kertoo varhaiskasvatuksen olevan vanhempia yhdistävä tekijä.

Se on vanhempia yhdistävä tekijä. Sitten se että kun se yhdistää vanhempia, niin vanhemmathan ovat toistensa parhaita tukijoita sitten siellä arkielämässä, on sitten ilta tai viikonloppu ja, muualta tullut perhe tänne niin se pääsee kiinni tähän vanhempien perheitten arkielämään ja saa ystäviä tuttavaperheitä. (VRK)

Aineistoesimerkissä haastateltava kertoo vanhempien olevan toistensa parhaita tukijoita. Varhaiskasvatus yhdistää puhujan mukaan vanhempia toisiinsa, jolloin syntyy vertaisryhmiä ja verkostoja. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeudetta perustellaan siis vanhempien vertaisyhteisöjen rakentamisen perusteella.

Muutamit haastateltavat kertovat varhaiskasvatuksen merkitykseksi myös lasten hyvinvoinnin edistämisen. Varhaiskasvatuspalveluiden mainitaan turvaavan lapsen hyvinvointia ja tarjoavan varhaista ennaltaehkäisevää tukea lapsille kehityksen pulmissa. Lisäksi varhaiskasvatuksen mainitaan edistävän lasten hyvinvointia myös yhteiskunnallisella tasolla. Näissä aineisto-otteissa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeutta puolustetaan siis lasten hyvinvoinnin turvaamisen näkökulmasta.

Lasten hyvinvoinnin edistämisen näkökulman esittää seuraavan aineisto-otteen haastateltava.

V: En. En tiedä. Mutta yleensäkin minusta, tai mitä olen aina ajatellut tai ajattelen edelleenkin silleen että, sitä ei pitäisi rajata sitä päivähoito-oikeutta.

V: Koska tässä on taas, nämä lapset ja vanhukset on monta kertaa ne, mitkä on aika puolustuskyvyttömiä. Tuntuu et niitä ei. Niin niitten hyvinvointi siitä että, mitkä on se niitten alkutaipaleen asiat, vaikka nyt onkin ryhmäkojojen suurennettu ja monenlaista tapahtumassa, tuossa varhaiskasvatus-, heikennyksiä varhaiskasvatuksen rintamalla. Monta kertaa se että, yks sellainen tärkeä asia ihmiselle on semmoinen, rytmi, sellainen tietty runko, struktuuri, pienillekin ihmisille. Se että ne saa esimerkiksi ruokaa tiettyyn aikaan ja. Ja ulkoilun ja siinä on, niin silloin nämä ei toteudu jos siellä on vajaakuntoinen henkilö kotona. Niin minusta se on ihan semmoinen, sen pitäisi olla jokaisen oikeus (POL)

Haastateltava kertoo varhaiskasvatuksen tukevan lapsen hyvinvointia. Hyvinvoinnin osatekijöiksi mainitaan varhaiskasvatuksen tarjoavan selkeän rytmin päivään esimerkiksi säännöllisin ruokailu ja -ulkoilumahdollisuuksin. Haastateltava esittää siis varhaiskasvatuksen tukevan erityisesti lapsen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Aineisto-otteessa todetaan myös, että vajaakuntoinen henkilö ei pysty näitä lapselle kotona tarjoamaan. Haastateltava viittaa vajaakuntoisella henkilöllä esimerkiksi lapsen uupuneeseen vanhempaan.

Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava kertoo varhaiskasvatuksen roolista lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa, mikä käsitetään yhdeksi lapsen hyvinvoinnin edistämisen keinoksi.

Ilman mutta varhaiskasvatuksessa voidaan, kun ajatellaan sitten että, paljon on samanikäisiä lapsia ja niitä vertaisikäkavereita on siinä, nähdään ehkä se että onko jollain, tuen tarve. Mutta jos, ei käytetä tällaisia palveluita niin ehkä, eikä ole, monilapsisia perheitä eikä ole ehkä naapureita niin, se voi olla että joku semmoinen tuen tarve johon ehkä olisi voitu auttaa, vaikka nyt oppimisvaikeuksissa jotain niin oltaisiin voitu tukea jos, lapsi olisi ollut tällaisessa vertaisryhmässä jossa ehkä oltaisiin voitu niitä asioita. Ja ehkä sitten ne sosiaaliset taidot ja, vuorovaikutustaidot, ne on usein sellaisia asioita joita aika paljon täytyy, tämän päivän lasten kanssa opetella ja harjoitella niin, voihan olla että se vaihe jos jää pois sitten, ja tullaan suoraan eskariin niin, voi olla et siinä jollakulla on paljon opeteltavaa vielä. (VRK)

Haastateltava kertoo varhaiskasvatuksessa havaittavan lapsen tuen tarpeet, sillä varhaiskasvatukseen osallistuu myös muita ”vertaisikäkavereita”. Lisäksi haastateltava kertoo, että lapsen tuen tarvetta ei välttämättä huomata lapsen kotona, jos hän ei tule monilapsisesta perheestä tai hänellä ei ole vertaisia naapurustossa. Voidaan tulkita, että haastateltavan mukaan varhaiskasvatuksessa voidaan verrata lapsen taitoja muihin vertaisiin ja näin ollen selvittää lapsen tuen tarpeet. Haastateltava kertoo myös lasten vertaisryhmän tarjoavan tukea lapsen oppimisvaikeuksiin.

Muutamit haastateltavat mainitsevat varhaiskasvatuksella olevan myös tärkeä yhteiskunnallinen rooli lapsien puolesta puhujana ja lapsuuden arvostuksen nostamisessa. Tämä käsitetään yhdeksi lapsen hyvinvointia edistäväksi tekijäksi. Alla olevassa aineistoesimerkissä pohditaan tätä teemaa.

Koska, se ei ole totta että kaikkien lasten pitäisi olla päiväkodissa jotta niistä tulisi onnellisia. Mutta sen sijaan että pitäisi enemmän repiä sitä auki sitä, ja korostaa sitä varhaiskasvatuksen myös sen ryhmämuotoisen, päiväkotimuotoisen vastuuta siitä että ne on luomassa vanhempien ja lasten yhteisöjä, jotka on kiinni siinä kaupunginosassa ja sen muissa toimijoissa, kulttuurin ja liikunnan ja niin edelleen. Ja että ne, ja nähdä se että ne

välillä hyppää tuohon muotoon ja tähän muotoon ja, koko ajan on kysymys samasta asiasta, vähän, lapsen tajun levittämisestä siihen yhteisöön, koska aikuiselle on vaikea ymmärtää lapsia. (VRK)

Haastateltava käyttää aineisto-otteessa ilmaisua varhaiskasvatuksen merkityksen olevan ”lapsen tajun levittäminen yhteisöön” ja lisäksi hän kertoo aikuisen olevan vaikeaa ymmärtää lasta. Näin ollen voidaan ymmärtää, että haastateltava esittää varhaiskasvatuksen merkitykseksi toimimisen lasten puolesta puhujana ja lasten osallisuuden mahdollistajana yhteisössä.

Varhaiskasvatuksen tehtäväksi mainitaan myös vanhempien työssäkäynnin mahdollistamien. Erityisesti usein mainitaan varhaiskasvatuksen mahdollistavan työttömien nopean työllistymisen. Alla olevassa aineistoesimerkissä haastateltava kuvaa työttömän työnhakijan lastenhoidon tilannetta seuraavasti.

Esimerkiksi tämän yhteiskunnan silpputyö- ja pätkätyömentaliteetti niin, tämä nyt vaan pakottaa siihen että se pitää olla se päivähoitopaikka. Jos sinulle soitetaan että tule huomenna töihin, niin mihin sinä panet sen lapsen, eikä sinulla ole varaa sanoa et en minä voi tulla kun ei minulla olo hoitopaikkaa lapselle. Tämä on se ongelmatilanne. (POL)

Haastateltava viittaa puheessaan nykyaikaiseen jatkuvasti muuttuvaan työelämään, jolloin tyypillisesti työtä saattaa olla tarjolla lyhyellä varoitusajalla. Tämän vuoksi haastateltavan mukaan on tärkeää, että lapsella on hoitopaikka, jolloin työtön vanhempi voi ottaa työtä vastaan viipymättä. Aineisto-otteessa puhuja perustelee subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta vanhempien työllistymisen tukemisen näkökulmasta.

Varhaiskasvatuksen kasvatukselliset tehtävät mainitaan muutamissa puheenvuoroissa. Näissä kannanotoissa subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta puolustetaan lapsen oppimisen ja kehityksen tukemisen perusteella. Seuraavassa aineistoesimerkissä varhaiskasvatuksella kerrotaan olevan tärkeä merkitys lapsen oppimisessa.

Mutta että kyllä minä näen sen nykyään isosti myöskin ihan lapsen oppimisen polun tärkeänä väylänä. Et ei olo kyse pelkästään sitä että kuka pääsee töihin (POL)

Aineistoesimerkin haastateltava kertoo varhaiskasvatuksen olevan ”oppimisen polun tärkeä väylä”, jolloin voidaan tulkita haastateltavan pitävän varhaiskasva-

tusta tärkeänä osana ihmisen koulutuksen jatkumoa. Lisäksi näkemystä korostetaan kertomalla, että varhaiskasvatus ei ole pelkästään työllistymisen mahdollistaja.

Erityisesti kasvatuksellisista tehtävistä puhuttaessa toistuu usein varhaiskasvatuksen merkitys lapsen sosiaalisten taitojen oppimisessa. Seuraavassa aineisto-otteessa kuvataan edellä mainittua varhaiskasvatuksen merkitystä.

Mutta se nyt oli itselle tärkeintä et jokaisella jää oikeus siihen et kuitenkin saa sen lapsen sinne hoitoon et ne oppii sitten niitä omia vuorovaikutusasioita ja, saavat sitä vertaista seuraa sitten että. (PÖL)

Haastateltava kertoo aineisto-otteessa, että varhaiskasvatusoikeus on tärkeä sillä, hoidossa lapset oppivan vuorovaikutusasiat ja vertaisten seuran. Aineisto-otteessa mainitut viittaukset vuorovaikutukseen ja vertaisiin voidaan tulkita siten, että varhaiskasvatuksen merkityksenä pidetään lapsen sosiaalisten taitojen kehittämistä.

4.1.5 Varhaiskasvatuksen järjestämiseen viittaavat perustelut

Puheenvuoroissa esitetään myös varhaiskasvatuksen järjestämiseen viittaavia perusteluja. Yhteensä 32 haasteltavaa puhuu varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Perustelut tukevat niin subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista kuin rajaamatta jättämistäkin. Varhaiskasvatusoikeuden rajausta puolustettaessa puhutaan usein osa-aikaisen varhaiskasvatuksen riittävydestä ja jo olemassa olevien resurssien eli hoitopaikkojen vähyydestä. Samaan aikaan subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta puolustavissa puheenvuoroissa todetaan, rajauksella olevan vähäinen vaikutus palveluiden järjestämiseen ja rajaamisen esitetään lisäävän varhaiskasvatuksessa työskentelevien työmäärää. Lisäksi varhaiskasvatusoikeutta tukevissa perusteluissa mainitaan kunnan jo entuudestaan toimivat palveluohjauksen mallit.

Useat haastateltavat kertovat, että lakimuutoksessa kaavaillun rajatun 20 tunnin varhaiskasvatusoikeuden olevan suurimmalle osalle lapsista riittävä varhaiskasvatuspalvelu. Haastateltavat mainitsevat, että lapselle jää tällöin aikaa

myös perheen yhteiselle ajalle ja osa haastateltavista pitää osa-aikaista varhaiskasvatusta pedagogisesti järkevänä ratkaisuna. Seuraavassa aineistoesimerkissä haastateltava esittää osa-aikaista varhaiskasvatusta tukevan kantansa.

Mutta minä olen sen [nauraa] ikäluokan ihminen ja elämäkokemuksen omaavana että musta on upeaa että lapset ovat varhaiskasvatuksessa neljä tuntia päivässä tai sen osaviikkoisesti. Minä olen vielä enemmän sen neljä tuntia päivässä kannattaja sitten kuitenkin että siinä jää sitten sille perheellekin aikaa (VRK)

Haastateltava kuvailee puheenvuorossaan olevan ”upeaa”, että lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen osaviikkoisesti. Hän jatkaa puheenvuoroaan toteamalla, että osa-aikaisen varhaiskasvatuksen myötä lapsella jää aikaa myös perheelle.

Muutamit haastateltavat toteavat, että rajattu varhaiskasvatus voisi olla varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan kannalta hyvä asia. Seuraavassa aineistoesimerkissä haastateltava perustelee edellä mainittua kantaansa seuraavasti.

Minä toivoisin sen niin päin että se lähtee vaikuttamaan itse asiassa siinä et jos se rajataan niin sitä se lähtee lyhenemään. Tällä se ei kauheasti vielä, että se on alkanut nyt meillä on minun mielestä tiettyjä merkkejä siihen on jos voidaan nyt ajatella ettei olekaan haettu kokopäivähoitoa jos äiti on kotona, taikka toinen vanhemmista, mutta minä toivon että tämä keskustelu siitä että kun edes keskustellaan mitä tarkoittaa varhaiskasvatus, et mitä se on minun mielestä olisi kasvattajien, aseman korostumista sillä jos ajatellaan että sillä varhaiskasvatuksella on myös tietty aikansa ja se vois minun mielestä esimerkiksi opettajuutta korostaa se että opettaja on läsnä ihan niin kun koulussakin ja opettaja antaa kasvatusta ja opetusta sen tietyn ajan. Ei ne viimeiset, ensimmäiset tai viimeiset tunnit siellä pihassa tai siellä niin ei ne, ne ei ole minusta vahvasti varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatusperusteita olen lukenut nyt uusien jossa puhutaan siitä kokonaisuudesta et on kysymys opetuksesta ja kasvatuksesta ja hoidosta, ja hoidon lapsi voi saada muuallakin kun tuolla, varhaiskasvatuksen piirissä. (VRK)

Haastateltavan toteaa puheenvuorossaan, että varhaiskasvatusta on erityisesti opettajan järjestämä kasvatus ja opetus. Varhaiskasvatuksen ensimmäisten ja viimeisten tuntien kerrotaan olevan varhaiskasvatuksen sijaan lapsen hoitoa. Puheenvuorossa todetaan että, hoitoa voidaan tarjota myös muissa ympäristöissä kuin varhaiskasvatuksen piirissä. Näin ollen voidaan tulkita, että haastateltavan mukaan olisi tärkeää eriyttää pedagogisesti suunniteltu kasvatustoiminta ja hoiva erilliseksi toiminnaksi. Haastateltavan voidaan siis tulkita kannattavan osa-aikaista varhaiskasvatusta, jonka painopiste on kasvatuksellisissa asioissa. Puhuja kannattaa siis subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista opettajien ammattiryhmän asioiden ajamiseen perustuen.

Muutamien kuntien edustajat tuovatkin puheenvuoroissaan esille, että kunnat ovat pyrkineet kehittämään tietoisesti avoimia varhaiskasvatuspalveluita ja kerhotoimintaa, jotta ne olisivat selvä rinnakkainen vaihtoehto esimerkiksi päiväkodissa järjestettävälle kokoaikaiselle varhaiskasvatukselle. Erään vastaajan mukaan lapset tulevat Suomessa varhaiskasvatuspalveluiden piiriin muita maita vanhempana, jolloin avoimet palvelut ovat hyvä keino saada lapset jo nuorena varhaiskasvatuspalveluiden piiriin.

Muutamissa kunnissa haastateltavat kertovat, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen toisi ratkaisun resurssien riittämättömyyteen eli päivähoitopaikkojen pulaan ja päivähoitopaikkojen jakamisen haasteisiin. Haastateltava kuvaa kunnan päivähoitopaikkojen jakoa seuraavasti.

Meillä on niin kova työ näiden paikkojen järjestämisessä että jos me olisi, jos se rajaus olisi tullut niin me oltaisiin saatu ohjattua suoraan näihin osapäiväkerhotoimintoihin mutta nyt me ei voida sitä tehdä. (VRK)

Päivähoitopaikkojen järjestämistä kuvataan ilmaisulla ”kova työ”, jolloin haastateltava korostaa päivähoitopaikkojen riittävyyden olevan haasteellista. Haastateltavan mukaan tähän ongelmaan ratkaisuna olisi ollut se, että osa lapsista olisi varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen myötä voitu ohjata suoraan osapäiväkerhotoimintoihin. Näin ollen haastateltavan tulkitaan kannattavan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista juuri päivähoitopaikkojen järjestämisen helpottumisen vuoksi.

Useiden kuntien edustajien haastatteluissa esitetään, että erilaisin palveluohjauksellisin käytäntein perheitä on ohjattu heidän tilanteeseensa sopiviin palveluihin jo ennen lakimuutoksen voimaantuloa. Esimerkiksi työttömän perheen lapsi on pääsääntöisesti ohjattu palveluohjauksella osa-aikaiseen kerhotoimintaan tai varhaiskasvatukseen. Haastateltavien mukaan kunnan järjestelyt ovat toimineet hyvin, jolloin kunnassa ei esitetä tarpeelliseksi ryhtyä varsinaiseen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamiseen.

Samaan aikaan muutamat haastateltavat pohtivat, että subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta käytävä julkinen keskustelu saattaa aktivoida varhaiskasvatuksen ulkopuolella olevia perheitä osallistumaan varhaiskasvatukseen,

kun he tulevat tietoiseksi oikeudestaan vähintään osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen. Haastateltavat epäilevät, että tämän jälkeen kerhotoiminta tai jokin muu avoin varhaiskasvatustoiminta ei ole enää houkutteleva vaihtoehto ja suurin osa lapsista tulee hakeutumaan esimerkiksi päiväkoteihin.

Eräiden kuntien edustajat mainitsevat, että mahdollisen rajatun varhaiskasvatusoikeuden käyttäjiä on kunnassa vähäinen määrä. Rajaus ei tulisi siis tuomaan juurikaan muutoksia päivähoidon järjestämiseen.

että silloin tiedettiin perheitten tilanteista, niin ne jotka oli semmoisessa kokopäiväisessä hoidossa, niistä perheistä joista jompi kumpi vanhemmista oli kotona niin niitä oli marginaalisen vähän, joilla ei ollut sitten jotakin muuta perustetta. Sosiaalisia syitä tai muita kasvatuksellisia syitä jotka tietysti, tulisi olemaan joka tapauksessa myöskin vaikka sitä voitaisiin (--)Niin koska se on, tiedossa ja nähtävissä että se ei, laskennallisesti sitä, paikkamäärää tulisi radikaalisti muuttamaan tämä..(VRK)

Edellä olevassa aineisto-otteessa haastateltava kertoo, että kunnan varhaiskasvatuksen asiakkaista kotona olevien vanhempien lapsista kokopäiväistä hoitoa käyttää marginaalinen määrä, joten subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen ei muuta laskennallisesti paikkamäärää. Näissä kannanotoissa subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta puolustetaan päivähoidon järjestämiseen liittyvien vähäisten vaikutusten perusteella.

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen tuo vastaajien mukaan lisää työmäärää, kun subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen myötä joudutaan tekemään ylimääräisiä päätöksiä myös kunnissa, jotka eivät ota rajasta käyttöönsä. Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava kuvaa lisääntyvää byrokratiaa seuraavasti.

Kyllähän tämä siltikin on lisännyt jonkin verran byrokratiaa, mitä minä tiedän että me varmaan olisi toivottu ettei olisi tarvinnut kun kerran sanotaan että kunnat voi valita. Me ei ihan ymmärretty sitä, että meidän kuitenkin pitää pyörittää niitä papereita sitten Kelan kanssa ja muuta, että se lähtökohta tavallaan valtion taholta on se et tämä laki on voimassa. Ja ne kunnat jotka tekevät toisin, niin sitten täällä on pitänyt tehdä kommervenkkejä.(VRK)

Haastateltava kuvaa tilannetta, jossa kunta tekee toisin kuin valtio määrää eli ei ota subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajasta käyttöönsä. Puhuja kertoo, että tällöin varhaiskasvatuksen hallinnossa työskentelevien työntekijöiden pitää tehdä "kommervenkkejä" kirjatessaan ylimääräisiä papereita Kelan kanssa. La-

kimuutoksen kuvataan aiheuttavan lisää paperityötä ja byrokratiaa varhaiskasvatuksen työntekijöille, huolimatta siitä otetaanko lakimuutos kunnassa käyttöön vai ei.

Lisäksi haastateltavat esittävät, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen myötä tuleva lapsen varhaiskasvatustarpeen arviointi työ tulee lisäämään henkilöstön työmäärää. Alla olevassa aineisto-otteessa haastateltava kuvaa tätä seuraavasti.

Kyllä meilläkin on kohtalaisen paljon kuitenkin, ollut lapsia joitten vanhemmat syystä tai toisesta on kotona, ja se lapsi, on ne tietysti ollut ehkä osapäivähoidossa. Ei välttämättä aina. Että on se sitten aikailla kovaa, kartoittamista sitten että kuka se todellakin tarvitsee koska ei ne ole turhan takia ollut tähänkään asti. (VRK)

Haastateltava kuvaa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta johtuvan arviointityön tulevan olemaan ”kovaa kartoittamista”. Voidaan tulkita, että tällä haastateltava viittaa siihen, että arviointi työ ei tule olemaan helppoa ja lisäänee palveluohjauksen työtä.

Samaan aikaan haastateltavat epäilevät subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden tarpeen arviointityön olevan haasteellista. Alla olevassa aineisto-otteessa käsitellään tätä teemaa.

Mutta sitten se, mitä se tuottaisi käytännössä eli, päiväkodeissa ja meillä on niin paljon päiväkoteja, ja niin monta esimiestä, että kuinka me saataisiin se arviointi yhdenvertaiseksi tasapuoliseksi, ja samanlaiseksi koko kaupungissa. Niin se olisi hirveen hankalaa siinä rajaamisajatuksessa. Koska ei ole kuitenkaan tarkoitus, että vanhempien pitää kauheasti, todistella sitä, laajempaa käyttöoikeutta, vaan se pitäisi olla aika lailla, että vanhempi kertoo et nyt meidän perheellä on tarve ja that's it. Mutta näinhän se ei sitten kuitenkaan, välttämättä käytännössä menisi, niin sillä on kyllä helpompi näin että ei lähdetä rajaamaan. (VRK)

Haastateltava pohtii puheenvuorossaan, että varhaiskasvatuksen tarpeen arviointi olisi hyvin hankalaa toteuttaa tasa-arvoisesti koko kunnan alueella. Tämän vuoksi on helpompaa, että subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta ei tulla rajamaan.

Eräs haastateltava tuo esille, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen tulee vaikuttamaan myös päiväkodin lapsiryhmässä työskentelevien työntekijöiden työmäärään. Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava perustelee työmäärän lisääntymistä seuraavasti.

Se mitä se tekee taas ongelmalliseksi siellä varhaiskasvatuksessa on se että me sijoitetaan tietenkin kaksi tämmöistä kymmenpäivästä lasta samalle paikalle vuoropäivinä, niin se vaatii taas henkilökunnalta enemmän kun heidän täytyy tehdä kahdet suunnitelmat ja tavoitteet ja miettiä sen ryhmän toiminnan kannalta, et kuka lapsi on milloinkin paikalla ja kuka mitäkin tarvitsee, ja tietenkin kaksinkertaiset kirjauksetkin. (VRK)

Haastateltava kertoo, että rajatun subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden piiriin kuuluvat lapset tullaan sijoittamaan ryhmään samalle paikalle vuoropäivinä. Näin ollen kaksi osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta täyttää yhden kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen paikan. Haastateltava kuitenkin kertoo, että osa-aikaisille eli puolikkaille lapsille on kuitenkin tehtävä yksilölliset suunnitelmat ja muut kirjaukset, jolloin henkilökunnan työmäärä kasvaa.

4.2 Argumentaatiossa käytetyt retoriset keinot

Kunnallispoliitikot ja varhaiskasvatuksen hallinnonedustajat käyttävät perusteluissaan erilaisia argumentaation keinoja. Lähes jokaisen haastateltavan argumentaatio rakentuu kuitenkin suurimmaksi osaksi omien oletusten ja mielikuvien varaan. Tyypillisesti omia oletuksia kuvataan kerronnallisilla kuvauksilla. Sen sijaan argumentaatiossa esiintyy vähän erilaisiin asiantuntijoihin ja tilastoihin vetoamista. Aineistossa argumentaatiota rakennetaan myös vaihtoehdottoisuuden strategian ja kontrastiparien kautta. Haastateltavat pyrkivät myös vaikuttamaan puheessaan tiettyyn kuulijaryhmään oman henkilökohtaisen puhujan kategorian valinnan ja me-retoriikan kautta.

Haastateltavat rakentavat argumentaationsa tyypillisesti siis omien oletustensa ja mielikuviansa varaan. Tyypillisesti omiin oletuksiin viitattaessa haastateltava käyttää perusteluissaan esimerkiksi ilmaisuja ”mielestäni” tai ”henkilökohtaisesti”. Omiin oletuksiin viittaava argumentaatio voidaan havaita seuraavasta aineistoesimerkistä.

en mä usko et siinä mitään säästöjäkään tulee (POL)

Yllä olevassa aineistoesimerkissä haastateltava kertoo, että hänen mielestään subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajausta ei tuo säästöjä. Haastateltava käyttää ilmaisua ”en mä usko”, joka viittaa henkilökohtaiseen uskomukseen ja

näkemykseen. Näin ollen argumentaatio rakentuu henkilökohtaisten uskomusten varaan.

Erilaisiin asiantuntijoihin viitataan aineistossa omia oletuksia harvemmin. Asiantuntijoihin viitatessaan haastateltavat viittaavat esimerkiksi kollegan tai erilaisten instituutioiden lausuntoihin. Lisäksi asiantuntijoihin viitatessa näiden kerrotaan olevan samaa mieltä haastateltavan kanssa, mutta heidän asiantuntijuuttaan ei tarkemmin kuvailla. Alla olevassa aineisto-otteessa on esimerkki toisen asiantuntijuuteen nojaavasta argumentaatiosta.

No ne, ne ihmiset jotka meillä on luottamushenkilöinäkin jotka toimivat alalla niin ne ovat ihan kauhuissaan että ei siitä mitään säästöä tule kun siitä tulee loppujen lopuksi enemmän kuluja koska sieltähän tulee haittoja. (POL)

Haastateltava viittaa puheessaan ”luottamushenkilöihin” ja esittää heidän lausuntonsa oman argumenttinsa tueksi. Luottamushenkilöiden asiantuntijuutta korostetaan argumentaatiossa toteamalla, että he toimivat alalla. Näin ollen kuulijalle vakuutetaan, että asiantuntijoilla voidaan olettaa olevan riittävästi tietoa argumentoitavasta aiheesta.

Muutamit haastateltavat vetoavat myös muuhun arvovaltaisen tahon lausuntoon. Seuraavassa aineistoesimerkissä argumentaatiossa vedotaan Euroopan komission ja YK:n suositukseen.

siitä nyt kuitenkin on, niin paljon, on EU-komission suosituksia ja YK:sta ja, vaikka kuinka korkeilta tahoilta et, tiedetään se että, siitä on, erityisesti tietyille lapsille hyötyä siitä et hänellä on mahdollisuus siihen kokoaikaiseen. Eihän kaikki sitä käytä, mutta siis et se mahdollisuus, on kuitenkin että just nämä, varhaisen iän kaverisuhteet ja, varsinkin jos siellä kotona on jotenkin, heikommat ne edellytykset jotenkin, antaa lapselle virikkeitä ja näin niin, kyllä se oikeus täytyy olla sama kaikilla lapsilla. (POL)

Aineistoesimerkissä haastateltava viittaa korkeiden tahojen suosituksiin, mutta jättää kuitenkin mainitsematta, mitä suosituksissa tarkemmin kerrotaan. Asiantuntijatahoihin viitatessaan haastateltava haluaa osoittaa kantansa perustuvan yleisesti hyväksytyjen instituutioiden lausuntoihin.

Osa haastateltavista asemoi itsensä argumentaatiossaan tietyn ryhmän edustajan rooliin, jolloin hänen voidaan ajatella pyrkivän vaikuttamaan juuri tämän ryhmän edustajiin. Aineistossa haastateltavat esiintyvät esimerkiksi naisen

tai vanhemman roolissa. Seuraavassa aineistoesimerkissä haastateltava esittää itsensä juuri vanhemman roolissa.

Ja sitten tietyllä tapaa, minäkin mietin sitä välillä ja välillä tulee semmoisia tunnetiloja myös itselle vanhempana et haluaisinko, että tarvitseeko minun oikeasti selittää ja kertoa sinne, myös oman lapseni kohdalla.(VRK)

Haastateltava esittää pohtineensa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaimisen vaikutuksia omaan elämään ja vanhemmuuteen. Näin ollen haastateltava osoittaa kuulijoille pohtineensa asiaa myös vanhempien näkökulmasta, jolloin muiden vanhempien on helppo samaistua argumentin esittäjän väitteisiin. Samaan aikaan haastateltava asiantuntija häivyttää oman roolinsa poliittisena päätäjänä tai hallinnon edustajana.

Haastatteluaineistossa esiintyy myös me-retoriikkaa yhtenä argumentaation keinona. Alla olevassa esimerkissä käytetään edellä mainittua argumentaation keinoa.

Ihan hirveen tärkeä asia, että, meidän tyttäret ja pojat kasvaisivat maailmaan jossa, jokaisen euro on euro. Sehän alkaa, kaikesta, hyvin pienenä. (POL)

Aineisto-otteessa puhutaan ”meidän tyttäristä ja pojista”, jolloin argumentin esittäjä asettuu samalle puolelle kuulijoiden kanssa. Voidaan tulkita, että haastateltavan tarkoituksena on luoda kuulijalle tunnetta yhteisestä vastuunkannosta ja päämäärästä.

Lukumääriin perustuvaa argumentaatiota esiintyy erityisesti talouteen liittyvässä ja subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden käyttäjien määrään liittyvässä keskustelussa. Erilaisista lukumääristä puhuttaessa haastateltavat pysyvät argumentaatiossaan kuitenkin hyvin abstraktilla tasolla, jolloin lukuihin viitataan hyvin suuripiirteisesti. Seuraavassa aineistoesimerkissä haastateltava kuvaa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden käyttäjien määrää marginaaliseksi ryhmäksi.

Oma näkemys asiassa on se et minä katson kuitenkin et se on aika marginaalinen ryhmä joka käyttäisi niitä palveluita enemmän kuin mitä se henkilökohtainen tarve on että voi olla sosiaalisia tarpeita tai jotain muita semmoisia, tarpeita että mistä syystä sitä päivähoidoa tarvitsee. (POL)

Aineisto-otteessa haastateltavan käyttämä ilmaisu ”marginaalinen” ei kuitenkaan avaa kuulijalle tarkempaa lukumäärää ryhmän koosta. Lisäksi haastateltava kertoo argumentissaan, että ryhmän kokoon liittyvä tulkinta on hänen ”oma näkemyksensä”. Vain harvat haastateltavat esittävät siis varsinaisia tarkkoja tilastotietoon perustuvia laskelmia.

Lisäksi haastateltavat käyttävät retoriikan tehokeinoina erilaisia ääri-ilmajsuja. Erityisesti taloudesta puhuttaessa ääri-ilmajsut ovat tyypillisiä. Seuraavassa aineisto-otteen talouteen liittyvässä argumentaatiossa käytetään ääri-ilmajsuja.

Kyllä siinä oli oikeastaan enemmänkin tämä linjaus että ei se ole, taloudellisesti siinä ei tulla nyt saamaan mitään isoja säästöjä. Se on ihan faktaa et me tosiaan puhutaan niin pienistä lapsimääristä siinä saralla kyllä. (POL)

Haastateltava käyttää ääri-ilmajsuja ”ei mitään” kertoessaan, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen ei tule tuottamaan suuria säästöjä. Voidaan tulkita, että haastateltava haluaa ääri-ilmajsun käytöllä korostaa erityisesti taloudellisten hyötyjen vähyyttä. Samassa aineisto-otteessa myös lapsimäärästä puhuttaessa käytetään ääri-ilmajsuja, haastateltavan käyttäessä ilmaisuja ”puhutaan niin pienistä lapsimääristä”. Haastateltava haluaa ääri-ilmajsun avulla painottaa vähäistä lapsimäärää.

Haastatteluaineistossa muutamassa kohdassa argumentoitavat asiat esitetään niin sanottuina vaihtoehdottomina tilanteina. Tyypillisesti juuri taloudellisesti vaikea tilanne esitetään haastatteluaineistossa edellä mainitulla tavalla. Seuraavassa aineisto-otteessa esiintyy edellä mainittu retorinen keino.

Suomessa nyt ala semmoiset, minulla ainakin semmoinen ajatus että alkaa semmoiset ajat että ihan varmasti tietyistä palveluista on pakko tinkiä. Ei kaikkeen voi ylläpitää kun ensinnäkin, meitä suomalaisia veronmaksajia ei vaan tunnu olevan riittävästi, ja vähenee ja vähenee, niin silloin kun se olemassa oleva raha vähenee niin silloin kyllä sen täytyy vaikuttaa sinne palveluihin. Todella hankalaa on, mutta se ärsyttää jotenkin että, tässä mietii tätä poliittistakin sektoria, niin osataan sanoa näin että joo kyllä kaupungin täytyy nyt tinkiä tietyistä palveluista mutta sitten ei kuitenkaan osata nimetä, että mistä palvelusta, ja sitten kuitenkin varmaan on selvillä se että sitä rahaa ei ole näihin tämän infran ylläpitämiseksi. (VRK)

Aineisto-otteessa kuvataan taloudellisten säästöjen tarpeen olevan väistämättömyyttä. Haastateltava korostaa puheessaan vaihtoehdottomuutta käyttäessään taloudellisten säästöjen tarpeellisuudesta ilmaisuja ”ihan varmasti tietyistä palveluista”.

luista on pakko tinkiä”. Tällä ilmaisulla haastateltava siis korostaa, että palveluista on välttämätöntä säästää. Lisäksi haastateltava käyttää myös vaihtoehtotomuutta toteamalla, että ”rahaa ei ole tämän infran ylläpitämiseksi”. Haastateltavan argumentaation tarkoituksena on siis vakuuttaa kuulija taloudellisten säästöjen välttämättömyydestä ja hakea oikeutusta taloudellisille säästöille.

Haastateltavat vetoavat argumentaatioissaan myös kontrastipareihin. Tyyppillisimmin kontrastiparin avulla verrataan nykyaikaa entiseen aikaan. Keskustelussa luodaan siis kontrastiparit, jolloin lukija vakuutetaan toisen vaihtoehdon paremmuudesta. Alla olevassa aineistoesimerkissä haastateltava kritisoi nykyaikaista varhaiskasvatusta kontrastiparien avulla.

Jossain vaiheessa musta on tuntunut näiden vuosien aikana että varhaiskasvatus on tehnyt itsestään niin tarpeellisen että kukaan lapsi ei voi kasvaa ja elää nykyään, jos ei ole varhaiskasvatuksessa vähintään kahdeksan tuntia päivässä. Et semmoinen, ehkä kun me ollaan ruvettu kirjoittamaan mitä on varhaiskasvatus ja tuomaan sitä omaa, pedagogiikkaa esille niin, onko käynyt sitten niinkin et osa vanhemmista ajattelee et he ei voi kotona tarjota sitä hyvää. Ja, sitä minä jotenkin suren että jos tässä on näin päin käynyt että, tervetuloa kaikki meille että lapsesi ei voi muuten kasvaa ja kehittyä normaalisti. (VRK)

Aineisto-otteessa haastateltava rakentaa puheessaan vastakkainasettelun nykyaajan ja entisen ajan välille. Haastateltava kertoo puheessaan, että varhaiskasvatuksessa on tapahtunut muutos, jonka mukaan varhaiskasvatuspalvelut nähdään nykyään erilaisena kuin ennen. Puhuja kertoo myös olevansa surullinen tapahtuneesta muutoksesta. Näin ollen haastateltava tuo kuvauksessaan esille, että entinen aika oli nykyistä kehitystä parempaa aikaa.

5 POHDINTA

5.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksen lähtökohtana oli ajankohtaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen mahdollistava lakimuutos. Tarkoituksena oli selvittää millaisia perusteluja kunnallispoliitikot ja hallinnon edustajat esittävät subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen tai rajaamatta jättämisen puolesta. Lisäksi tutkimuksen avulla selvitettiin, millaisen argumentaation varaan kuntatason päätöksentekoa rakennetaan.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että taloudesta puhuttaessa varhaiskasvatus esitettiin pääasiallisesti kuntien menoeränä. Tulokset tukevat aikaisempia keskusteluita, joiden mukaan varhaiskasvatusjärjestelmää on pidetty yhteiskunnalle kalliina järjestelmänä toteuttaa (Heikkilä 2005, 35; Salmi 2006, 101). Tutkimuksen tulosten perusteella noin puolet taloudellisia perusteluja esittäneistä haastateltavista perusteli subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen tuottavan säästöjä. Tämä tulos eroaa Puroilan ym. (2017, 5) tutkimustuloksista, joissa vähemmistö päiväkodin johtajista esitti rajaamisella olevan taloudellisia vaikutuksia. On tärkeää huomioida, että Puroilan ym. (2017) tutkimuksen aineiston otanta käsitti ainoastaan varhaiskasvatuksen hallinnon edustajia, mikä selittää osaltaan eroavaa tutkimustulosta.

On myös mielenkiintoista todeta, että varhaiskasvatuksen taloudellinen investointi ja tuottavuus (ks. Heckman 2011, 8) näkökulma ei juurikaan kerännyt mainintoja aineistossa. Näin ollen haastateltavista vähemmistö esitti varhaiskasvatuksen olevan yhteiskunnan taloudellinen investointi tulevaisuuteen. Taloudesta puhuttaessa ei myöskään mainittu perheitä palvelusta maksavina asiakaina. On tärkeää pohtia, voidaanko olettaa kaikkien subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden turvin päivähoitoon osallistuvien perheiden saavan päivähoitoa ilmaiseksi. On mielenkiintoista pohtia, pääseekö lapsi kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen, jos perhe haluaa maksaa saamastaan palvelusta, vaikka ei kuuluisikaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden piiriin.

Kotihoitoon liittyvässä keskustelussa suurin osa haastateltavista puhui kotihoitosta myönteiseen sävyyn ja kannatti samalla subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista. Haastateltavien keskusteluissa lasten kotihoito esitettiin usein lapsen edun mukaisena. Myös Revon (2016, 68) mukaan kotihoitoa puolustavassa keskustelussa kotihoito on esitetty lapselle parhaana vaihtoehtona. Haastateltavien puheessa kritisoitiin usein myös vanhempia. Revon (2016, 68) mukaan aikaisemmin on esiintynyt erityisesti naisia koskevaa kritiikkiä. Tämän tutkimuksen tuloksissa kritiikki koski molempia vanhempia. Lasten vanhempien toivottiin ottavan enemmän hoitovastuuta lapsistaan erityisesti silloin, kun he ovat itse kotona. Näin ollen haastateltavien puheesta voidaan tulkita, että he eivät pitäneet kasvatuksen institutionaalistumista toivottavana. Salmen (2006, 101) mukaan kotihoitoa puolustavassa puheessa juuri varhaiskasvatuksen institutionaalistumista ja yhteiskunnan lisääntyntä kasvatustavasta on kritisoitu aikaisemminkin. On myös tärkeää todeta, että kotihoitoon liittyvässä keskustelussa keskityttiin pääasiallisesti vanhempiin ja näin ollen subjektiivisesta oikeudesta puhuttiin enimmäkseen vanhempien näkökulmasta eikä niinkään lasten. Tämä näkyi muun muassa siinä, että varhaiskasvatuksen esitettiin ottavan lasten kasvatustavasta vanhemmilta. Asiakirjatasolla varhaiskasvatuksen merkitystä on kuitenkin korostettu ensisijaisesti lasten oikeutena (Alila ja Kinon 2014, 11; Mahkonen 2015, 214).

Tasa-arvosta puhuttaessa haastateltavat esittivät subjektiivisen varhaiskasvatuksen olevan jokaisen lapsen oikeus vanhempien asemasta tai lapsen henkilökohtaisista ominaisuuksista huolimatta. Varhaiskasvatuksella esitettiin olevan useita tasa-arvoon liittyviä positiivisia vaikutuksia. Lasten tasa-arvoon liittyvät argumentit noudattivat aikaisempia keskusteluita (ks. esim. Bauhmüller et al. 2011, 24; Bauhmüller et al. 2014, 467; Burchinal & Cryer 2003, 423; OECD 2006, 95), ja varhaiskasvatuksella nähtiin olevan tasa-arvoa tasaavia vaikutuksia.

Mielenkiintoista oli, että haastateltavat esittivät paljon erilaisia perusteluja myös vanhempien tasa-arvon näkökulmasta. Yleisesti subjektiivisen varhaiskas-

vatusoikeuden rajaamisen ajateltiin heikentävän vanhempien tasa-arvoa. Vanhempien tasa-arvosta puhuttiin myös naisten näkökulmasta. Aikaisemminkin varhaiskasvatusta on pidetty juuri naisten tasa-arvon kannalta tärkeänä (Anttonen 2003, 179). Sen sijaan aikaisemmissa tutkimuksissa oli arvioitu kuntien erilaisten varhaiskasvatuspalveluiden tuottavan eriarvoisuutta eri kuntien asukkaiden välillä (Hakkarainen & Honkavaara 2007, 15 – 16; Karila 2016, 43). Tätä näkökulmaa haastateltavat eivät kuitenkaan tuoneet esiin tasa-arvoa käsittelevissä puheenvuoroissaan. Näin ollen keskustelu ei laajentunut kuntarajat ylittävään tasa-arvon tarkasteluun. Voisi ajatella, että kunnan vetovoiman kannalta olisi tärkeää tarjota parempia tai vähintään yhtä kattavia palveluita kuin naapurikunnat tarjoavat. Tasa-arvo keskusteluun tuotiin uutena mielenkiintoisena näkökulmana myös yksityisesti järjestettävien varhaiskasvatuspalveluiden ja subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden yhdistämisen liittyvät tasa-arvon ongelmat.

Varhaiskasvatuksen tehtävistä keskusteltaessa esitettiin paljon vanhemmuuden tukemiseen ja lapsen hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä argumentteja. Asiantuntijoiden puheessa varhaiskasvatuksella oli siis edelleen korostunut merkitys perheille tarjottavana sosiaalihuollollisena palveluna, vaikka uusi varhaiskasvatuslaki korostaakin varhaiskasvatuksen kasvatuksellista ja opetuksellista merkitystä (ks. Mahkonen 2015, 214). Näin ollen käytännössä poliittisessa puheessa varhaiskasvatuksen tehtävä erityisesti kasvatuksellisena palveluna ei tämän aineiston perusteella vakiintunut keskusteluun yhtä vahvasti kuin muut varhaiskasvatuksen tehtävät. Kasvatuksellisista tehtävistä mainittiin varhaiskasvatuksen merkitys lasten vertaissuhdetaitojen kehittämisessä, joka mainittiin usein ainoana taitona mitä lapsen kotona ei voida oppia. Myös OECD (2015, 14) on raportoinut lapsen vertaissuhdetaitojen tukemisen varhaiskasvatuksen tärkeäksi merkitykseksi. Mielenkiintoista oli, että toisten lasten läsnäolon kerrottiin rakentavan vuorovaikutustaitoja edesauttavan kasvuympäristön. Näin ollen kehityksen kerrottiin tapahtuvan erityisesti vertaisyhteisöissä eikä niinkään varhaiskasvatuksen henkilökunnan pedagogisen toiminnan kautta.

Haastateltavat esittävät varhaiskasvatuksen tehtäväksi myös perinteisen vanhempien työssäkäynnin mahdollistamisen. Mielenkiintoisena uutena piirteenä työllistämiskeskusteluun tuotiin erityisesti subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rooli työttömien vanhempien työllistymisen mahdollistamisessa. Tästä näkökulmasta ajateltuna subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden esitettiin palvelevan erityisesti työttömiä vanhempia. On kuitenkin tärkeää huomioida, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen koskettaa juuri työttömiä vanhempia ja heidän lapsiaan.

Varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvissä perusteluissa, osa-aikainen varhaiskasvatus esitettiin useille lapsille riittäväksi varhaiskasvatukseksi. Useat puolipäiväistä varhaiskasvatusta kannattaneet haastateltavat, kannattivat niin sanottua hoidon sekä kasvatuksen eriyttämistä. Välimäen ja Rauhalan (2000, 398) mukaan 50-luvulla päivähoitossa kasvatus ja hoiva nähtiin erillisenä osana päivähoitoa. Näin ollen haastateltavien voidaan ajatella esittävän, että varhaiskasvatuksessa palattaisiin vastaavaan malliin. Tulkinnan mukaan, niin sanotuksi kasvatuksen kannalta hyödylliseksi varhaiskasvatukseksi ymmärrettiin esimerkiksi lastentarhanopettajan toimintatuokiot. Samaan aikaan esimerkiksi ruokailutilannetta pidettiin hoidollisena ja sosiaalihuollollisena palveluna. Nykypäivänä varhaiskasvatuksen kentällä kasvatuksen ja hoivan on kuitenkin ajateltu kulkevan käsikädessä (Karila 2016, 35).

Varhaiskasvatuksen resursseista ja työmäärän lisääntymisestä puhuttaessa keskustelu painottui pääasiallisesti hallinnollisella tasolla tehtävään työhön. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen mainittiin yhtäältä helpottavan resurssipulassa olevia kuntia mutta toisaalta myös useat haastateltavat pelkäsivät lakimuutoksesta aiheutuvaa lisätyömäärää. Salmen (2006, 99), mukaan osa syy subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus luomiseen 90-luvun puolessa välissä oli juuri byrokratian ja arviointityön vähentäminen. Samaan aikaan keskusteluissa ei juurikaan mainittu lapsiryhmätasolla tapahtuvaan työhön liittyviä perusteluja. Asiantuntijoiden saattoi olla helpompaa esittää perusteluja juuri itseä lähellä olevasta hallinnollisesta näkökulmasta, jolloin varsinainen ruohonjuuritason eli lapsiryhmätyön näkökulma jäi usein huomioimatta.

Resursseihin ja työmäärään liittyvässä keskustelussa tuli selkeästi esille kuntien erilaiset tilanteet ja alueelliset erot. Toisissa kunnissa varhaiskasvatuksen järjestämisessä kerrottiin olevan paljon vaikeuksia, jolloin subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen esitettiin joko lisäävän tai helpottavan ongelmia. Samaan aikaan toisissa kunnissa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisella kerrottiin olevan hyvin pieniä vaikutuksia varhaiskasvatuksen järjestämiseen.

Poliitikkojen ja varhaiskasvatuksen hallinnonedustajien puheesta on myös mielenkiintoista huomioida se, että useissa kunnissa on palveluohjauksen keinoin ohjattu työttömien perheiden lapsia osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen jo ennen varsinaista subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen mahdollistavaa lakimuutosta. Myös Salmi (2006,105) ja Väinälä (2004,4) ovat tehneet vastaavia havaintoja selvityksissään. Voidaan todeta, että vaikka valtakunnallisesti laki muuttuu, ei muutos kuitenkaan tule välttämättä vaikuttamaan kaikkien perheiden tai lasten varhaiskasvatuspalveluiden saatavuuteen.

Varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvässä keskustelussa esitettiin, että lapsiperheet saattavat tulevaisuudessa käyttää subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta vilkkaammin, heidän tullessa asian julkisuuden myötä paremmin tietoiseksi oikeuksistaan. Keskustelusta voidaan tulkita, että kuntien palveluohjauksessa ei ole aikaisemmin valistettu vanhempia heidän lapsensa oikeudesta varhaiskasvatukseen, vaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden käyttö on saattanut jäädä vanhemman oman aktiivisuuden ja valistuneisuuden varaan. Myös aikaisemmissa selvityksissä on todettu, että varhaiskasvatuspaikan hakeminen vaatii Suomessa vanhemmilta omaa aktiivisuutta (Eyrydice 2009, 81).

Tutkimuksen tulosten perusteella havaittiin, että kunnallisessa päätöksenteossa argumentit perustellaan enimmäkseen itse todettuun vetoavan argumentaatiostrategian kautta ja näin ollen varsinaiseen asiantutijatietoon ja tilastoihin vetoavaa argumentaatiota esitetään harvoin. Myös Paananen ym. (2016) tekivät vastaavia havaintoja tutkiessaan varhaiskasvatusta koskevia valtuustokeskusteluja. On tärkeää pohtia, että esimerkiksi poliitikot valitaan vaalien perusteella tehtäviinsä usein heidän henkilökohtaisten mielipiteidensä ja arvomaailmansa

pohjalta. Voidaan ajatella, että asiantuntijoilla ja poliitikoilta usein odotetaan asemanansa vuoksi olevan riittävää tietämystä, jonka vuoksi he usein nojaavat argumentaatiossaan itse todettuihin näkemyksiinsä.

Myös muiden retoristen keinojen käyttö noudatti vaikuttamiseen pyrkivän puheen argumentaatioteorioita. Useat haastateltavat esittivät varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta saatavien säästöjen olevan välttämättömiä. Havainnon voidaan ajatella ilmentävän argumentaatioteoriassa esitettyä näkökulmaa, jonka mukaan vaikuttamaan pyrkivässä puheessa talouteen liittyvät tekijät esitetään usein välttämättöminä asioina, jotka vaativat yhteistä ratkaisua (ks. Jokinen 2016b, 345 - 361). Puhujat asettivat itsensä usein erilaisiin rooleihin kuten esimerkiksi vanhemman rooliin, jolloin heidän puheisiinsa oli helppo samaistua. Myös Alasuutari, Rautalin & Syväterä (2015, 6) ovat tutkimuksessaan todenneet, että poliittinen kantaaottava puhe pyrkii olemaan toivottavaa ja luomaan kuuntelijassa samaistumisen piirteitä.

5.2 Tutkimuksen arviointi

Tässä tutkimuksessa selvitettiin ajankohtaista ilmiötä eli subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista ja siihen liittyvän kuntatason keskustelua. Voidaan todeta, että tämä tutkimus on omalta osaltaan ainutlaatuinen kuvaus, sillä tämän tyyppistä tutkimusta ei ole ilmiön ajankohtaisuuden ja ainutlaatuisen luonteen vuoksi voitu toteuttaa aikaisemmin.

Tutkimus onnistui hyvin vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja sille asetettuihin tavoitteisiin. Tutkimuksen onnistumisen kannalta oli tärkeää, että tutkimuksen aineistoon tutustuttiin ennen varsinaisten tutkimuskysymysten asettamista. Tutkijalla oli tuolloin käsitys siitä, millaisiin kysymyksiin tutkimuksen aineistolla voidaan vastata. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös se, että tutkimuksen tulokset vastasivat osaltaan aikaisempia tutkimuksia ja keskusteluja. Myös Eskola ja Suoranta (1998, 152) esittävät tutkimuksen tulosten vakuuttavuuden vahvistuvan, jos ne vastaavat aikaisempia ilmiöstä tehtyjä analyysejä ja niiden tuloksia.

Tutkimuksen vahvuutena voidaan pitää sitä, että tutkimuksen otanta käsitti maantieteellisesti ja asukasmäärältään hyvin erilaisia kuntia. Kunnissa oli tehty sekä lakimuutosta tukevia että sitä vastustavia päätöksiä subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta. Tämän lisäksi tutkimuksen aineistokokoa voidaan pitää laadulliseen tutkimukseen sopivana. Laadulliselle tutkimukselle sopivan kokoisessa aineistossa analyysi ei perustu ainoastaan yksittäisiin havaintoihin (Eskola & Suoranta 1998, 156).

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää mainita, että tutkimus toteuttaja ei itse osallistunut aineiston keräämiseen ja haastattelujen toteuttamiseen. Näin ollen analyysissä ei voitu ottaa huomioon haastattelutilanteeseen liittyvää sanatonta vuorovaikutusta. Lisäksi tämän tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että aineiston keskustelu syntyi tutkimuksen haastattelutilanteessa. Näin ollen haastateltava on saattanut vastata kysymyksiin eri tavalla kuin omalla nimellään esiintyessään. Haastattelutilanteessa puhujan ei ole esimerkiksi tarvinnut puhua mahdolliselle poliittiselle kannattajalleen tai vastustajalleen. Näin ollen tutkimustilanteen voidaan ajatella poikenneen arkitilanteesta. Voidaan myös olettaa, että haastateltavat saattoivat keskustella omista tulkintoistaan vapaasti haastattelutilanteessa, sillä he tiesivät aineiston jäävän anonyymiksi. Tutkimuksen tuloksia lukiessa on siis tärkeää ottaa huomioon, että keskustelu on haastateltavan ja haastattelijan välille syntyneen vuorovaikutuksen tuotos (Ruusuvuori 2010, 228).

Tutkimuksen analyysimenetelmät valittiin aineistolle sopiviksi ja niiden käyttöön perehdyttiin hyvin ennen varsinaisen analyysin aloittamista. Tutkimuksessa käytettiin sekä laadullista sisällönanalyysiä, että argumentaatioon liittyvää retoristen keinojen analyysiä. Tutkimuksessa käytettiin siis useampaa kuin yhtä tutkimuksen aineiston analyysimenetelmää. Usean analyysi menetelmän käyttö vahvistaa osaltaan tutkimuksen luotettavuutta (Eskola & Suoranta 1998, 154).

Tämän tutkimuksen aihe subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus on hyvin paljon mielipiteitä ja keskustelua herättävä aihe. Laadullinen tutkimusta tehdessä on tutkijana tärkeää tiedostaa, omat arvot ja niiden vaikutus tutkimuksen

tuloksiin ja puolueettomuuteen (Stake 2010, 200 - 202). Tutkimusta tehtäessä tiedostin tutkijan roolini varhaiskasvatuksen asiantuntijana. Tämän tutkimuksen heikkoutena voidaan nähdä se, että tutkijan varhaiskasvatuksen asiantuntijuudella saattaa olla vaikutusta tutkimuksen analyysin luotettavuuteen. Tutkimuksen luotettavuutta vahvistaa kuitenkin se, että tutkimuksen luonne on arvioinnin sijaan toteava ja kuvaileva.

Asiantuntijoiden esittämästä puheesta tulkinnan tekeminen ei aina ollut ongelmatonta, kun asiantuntijan puhe saattoi olla hyvin lyhyttä ja epäsuoraa, jolloin varsinaisen kannan löytäminen osoittautui aika ajoin haasteelliseksi. Myös Koskisen ym. (2005, 119 - 220) mukaan edellä mainittu ongelma on tyypillinen asiantuntija-haastatteluista koostuvassa aineistossa. Lisäksi tutkimusaineiston luokittelua tehtäessä osa perusteluista oli hyvin monipolvisia, jolloin ne olisivat sopineet usean teeman alle. Tämän vuoksi aineistoa käytiin läpi useita kertoja ja analyysin luotettavuutta arviointiin jatkuvasti. Systemaattisen koodaustekniikan rakentaminen onkin tutkimuksen luotettavuuden kannalta tärkeää (Clive 2011, 21). Tutkimuksen luotettavuutta heikentäneenä myös se, että tämän tutkimuksen tulokset perustuvat yksittäisen tutkijan analyysiin. Luotettavuuden kannalta usean tutkijan päätyminen samaan lopputulokseen olisi vahvistanut tutkimuksen luotettavuutta (Clive 2011, 21; Eskola & Suoranta 1998, 51).

Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on tuottaa kuvaus omasta tutkimuskontekstistaan (Mason 2002, 1). Tämän tutkimuksen tulokset kuvaavat kymmenessä suomalaisessa kunnassa käytävää keskustelua subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta. Laadullisen tutkimuksen tulosten siirrettävyys toiseen tutkimuskontekstiin vastaavaan ympäristöön on kuitenkin mahdollista, jos tutkimuksen otanta on kuvattu riittävän tarkasti tutkimusraportissa (Eskola & Suoranta 1998, 51; Mason 2002, 125). Tässä tutkimusraportissa tutkimuksen aineiston otanta ja tutkimuksen toteutus on kuvattu mahdollisimman tarkasti, jotta tutkimuksen tuloksia voitaisiin mahdollisuuksien mukaan yleistää toiseen samankaltaiseen tutkimuskontekstiin. Tulosten yleistämiseen ja siirrettävyyteen tulee kuitenkin suhtautua aina varauksellisesti laadullisessa tutkimuksessa.

5.3 Jatkotutkimushaasteita

Tässä tutkimuksessa selvitettiin kuntatasolla poliitikkojen ja varhaiskasvatuksen hallinnon edustajien näkökulmaa subjektiiviseen varhaiskasvatusoikeuteen. Laajemman kuvan selvittämiseksi olisi tärkeää tutkia myös esimerkiksi päivähoidon henkilökunnan ja lasten vanhempien näkökulmia subjektiiviseen varhaiskasvatusoikeuteen. Tämän jälkeen voitaisiin vertailla eri ryhmien tuloksia ja samalla selvittäisiin miten kannat mahdollisesti eroavat toisistaan. Lisäksi argumentaation ja diskursiivisen analyysin näkökulmasta olisi mielenkiintoista selvittää, miten mahdollinen subjektiivista varhaiskasvatusta koskeva keskustelu tulee muuttumaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen voimaan astumisen jälkeen esimerkiksi asiantuntijoiden puheissa.

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeutta koskevan tuoreen lakimuutoksen myötä varhaiskasvatuksen kentällä ollaan uudessa tilanteessa. Tulevaisuudessa olisikin mielekäästä tutkia tilanteen kehittymistä ja subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen vaikutuksia. Tutkimuksessa asiantuntijat puhuivat paljon taloudesta, taloudellisten vaikutusten selvittäminen olisikin tärkeää tulevaisuudessa. Samaan aikaan voitaisiin myös tutkia subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen muita vaikutuksia, jolloin voitaisiin todentaa asiantuntijoiden esittämien perustelujen käytännön vaikutuksia. Seuraavassa tutkimuksessa voitaisiin esimerkiksi selvittää, miten subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on vaikuttanut varhaiskasvatuksen järjestämiseen päiväkodin arjessa. Tutkimus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi päivähoidon henkilökuntaa haastattelemalla.

Tasa-arvon eri näkökulmat havaittiin tässä tutkimuksessa yhdeksi asiantuntijoiden perusteluissa mainituksi teemaksi. Samaan aikaan on tiedossa, että kuntien subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta koskevat erilaiset ratkaisut tulevat luomaan kuntien välille hyvin vaihtelevia palvelukokonaisuuksia. Tämän vuoksi olisi tärkeää tutkia, millaisia varhaiskasvatuspalveluja tarjotaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen piirin kuuluvalla lapselle eri kunnissa. Tutkimuksen avulla voitaisiin vertailla erilaisia palveluita ja niiden välistä

tasa-arvoa. Tutkimuksessa olisi myös hyvä ottaa huomioon yksityisesti järjestettävät varhaiskasvatuspalvelut ja niitä koskevat muutokset.

LÄHTEET

- Alastalo, M & Åkerman, M. 2010. Asiantuntija haastattelun analyysi: Faktojen jäljillä. Teoksessa J, Ruusuvuori, P, Nikander & M, Hyvärinen (toim.) Haastattelun Analyysi. Tampere: Vastapaino, 312–329
- Alastalo, M. 2005. Tutkimushaastattelun historia yhteiskuntatieteissä. Teoksessa J, Ruusuvuori, L, Tiittula (toim.) Haastattelu tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 47–63
- Alasuutari, M. Hautala, P. Karila, K. Lammi-Taskula, J. Repo, K. 2016. Suomalainen lastenhoitopolitiikka ja tasa-arvon kysymykset CHILDCARE-tutkimuskonsortio. Suomen Akatemia <http://www.aka.fi/globalassets/33stn/tilannekuvaraportit/stn2015-hankkeet/equa-alasuutari-suomalainen-lastenhoitopolitiikka-ja-tasa-arvo.pdf> (Luettu 27.3.2017.)
- Alasuutari, P. Qadir, A. 2016. Imageries of the social world in epistemic governance. *International sociology* 31(6), 633–652
- Alasuutari, P. Rautalin, M. & Syväterä, J. 2015. Organisations as Epistemic Capital: the Case of Independent Children’s Rights Institutions. *International Journal of Politics, Culture and Society* (28) 2005
- Alila, K. & Kinos, J. 2014. Katsaus varhaiskasvatuksen historiaan. Teoksessa K, Alila, M, Eskelinen, E, Estola ym. (toim.) Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. (12)2014 Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä, 8–21
- Anttonen, A. 2003. Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Helsinki: Gaudeamus, 159–185
- Autto, J. 2015. Kulttuuriset oikeutukset paikallisissa päivähoitokeskusteluissa. Teoksessa J, Autto & M, Nygård. (toim.) Hyvinvointivaltion kulttuurintutkimus. Vantaa: Hansaprint, 278–308
- Bauhmueller, R. Gørts, M. & Rasmussen, A. 2011. Long run benefits from universal high-quality pre-schooling. Maastrich University
- Bauhmueller, R. Gørts, M. & Rasmussen, A. 2014. Long run benefits from universal high-quality pre-schooling. *Early childhood research quarterly* (29) 2014, 457–470
- Burchinal, M. & Cryer, D. 2003. Diversity, child care quality, and developmental outcomes. *Early Childhood Research Quarterly* 18(4), 401–426
http://ac.els-cdn.com.ezproxy.jyu.fi/S0885200603000577/1-s2.0-S0885200603000577-main.pdf?_tid=230884f0-12cd-11e7-a680-

- 0000aacb35d&acdnat=1490605972_3a2e180c8de97323a5141cd48d583012
(Luettu 27.3.2017.)
- Calder, J. 2014. Early Childhood Education – Investment bring big results. Missoula: Montana Business Quarterly, 18–20 <http://search.proquest.com.ezproxy.jyu.fi/docview/1566203781/fulltextPDF/A62B6214140D4957PQ/1?accountid=11774> (Luettu 14.3.2017.)
- Clive, S. 2011. Reliability and Reliability In: The Quality of Qualitative Research. SAGE publication
<http://methods.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/base/download/BookChapter/the-quality-of-qualitative-research/n10.xml> (Luettu 24.4.2017.)
- Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- EU Commission (2015) Education and Training Monitor. 2015. http://ec.europa.eu/education/library/publications/monitor15_en.pdf. (Luettu 27.3.2017.)
- Eurydice. 2009. Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities. Brussel: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
- Gulløv, E. 2008. Institutional Upbringing: A Discussion of the Politics of Childhood in Contemporary Denmark. Teoksessa (toim.) A, James & A, James. European childhoods culture, politics and childhood in Europe. Palgrave UK: Macmillan, 129–148
- Haataja, J. 2012. Lasten hoidon tavoitteet ja toteutus: paikallinen ristiriidassa kansallisen kanssa? Helsinki: Kelan tutkimustoimisto, 167–175
- Hakkarainen, P & Honkavaara, P. 2007. Varhaiskasvatustutkimus ja varhaiskasvatuksen kansainvälinen kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö
- Heckman, J. 2011. The Economics of Inequality – The Value of Early Childhood Education. An Arbor: The education digest, 1–9
<http://search.proquest.com.ezproxy.jyu.fi/docview/904567696/fulltextPDF/D7D38467646C4A93PQ/1?accountid=11774> (Luettu 14.3.2017.)
- Heikkilä, M. 2005. Julkinen vastuu eräissä sosiaalipalveluissa, Julkaisussa Julkinen hyvinvointivastuu sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja (5)2005, 35–59
- HE80/2015 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150080#idp4036160> (Luettu 26.2.2016.)

- Hiilamo, H. 2005. Subjekttiivisen päivähoito-oikeuden toteutuminen Suomessa ja Ruotsissa 1990-luvulla Teoksessa. P, Takala (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Edita, 58–79
- Hiilamo, H & Kangas, O. 2009. Trap for Women or Freedom to Choose? The Struggle over Cash for Child Care Schemes in Finland and Sweden. *Journal of Social Policy* 38(03), 457–475
- Jokinen, A. 2016a. Poliitikkojen puheet puntarissa: Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka. Teoksessa A, Jokinen, K, Juhila & E, Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 179–212
- Jokinen, A. 2016b. Vaikuttavan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen Teoksessa A, Jokinen, K, Juhila & E, Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 337–368
- Juhila, K. 2005. Miten tarinasta tulee tosi? Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa. Teoksessa A, Jokinen, K, Juhila & E, Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 151–187
- Juhila, K. 2016. Miten tarinasta tulee tosi? Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa. Teoksessa A, Jokinen, K, Juhila & E, Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 145–173
- Karila, K. 2012. A Nordic Perspective on Early Childhood Education and Care Policy. *European Journal of Education*, Vol. 47, No. 4, 2012 <http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.jyu.fi/doi/10.1111/ejed.12007/epdf> (Luettu 24.4.2017.)
- Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus – Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf (Luettu 24.4.2017.)
- KELA. 23.3.2016. Lainmuutos 1.8.2016. Vaikutus yksityiseen kodinhoidontukeen. <http://www.kela.fi/lainmuutos-1.8.2016> (Luettu 3.4.2017.)
- Koskinen, I. Alasuutari, P & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino
- Lahtinen, J & Selkee, J. 2016. Varhaiskasvatuskyselyraportti 1: subjektiivinen oikeus ja suhdeluvut Selvitys subjektiivisesta oikeudesta varhaiskasvatukseen, sekä aikuisten ja lasten välisestä suhdeluvun muutoksesta. Helsinki: Kuntaliitto

- Lehtinen, A-R & Vuorisalo, M. 2009. Paikallisuus ja lasten toimintatilat. Teok-
sessa. M, Siisiäinen & L, Alanen. (toim.) Erot ja eriarvoisuudet – paikalli-
sen elämän rakentuminen. Jyväskylän Yliopisto
- Lockteff, M. & Piercy, K. 2011. " Who cares the children?" Lesson from a global
perspective of Childcare policy. Utah State Univercity. 120–130
<http://link.springer.com/article/10.1007/s10826-011-9467-y> (Luettu
24.11.2016.)
- L36/1973. Varhaiskasvatuslaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>. (Luettu 27.4.2016.)
- Mahkonen, S. 2015. Varhaiskasvatuslaki. Helsinki: Edita
- Mason, J. 2002. Qualitative research. London: Sage Publications
- Mykkänen, J. 2001. Eliittihaastattelu. Poliitikka 43:2
- OAJ. 2016. Koulutuksen kohtalo ratkaistaan kuntavaaleissa 2017. OAJ Kunta-
vaalitavoitteet.
- OECD. 2006. Starting Strong II Early Childhood Education and Care. OECD
publishing
- OECD. 2015a. Starting strong IV monitoring Quality in the Early childhood
education and Care.
- OECD. 2015b. Skills for Social Progress The power of social and emotional
skills.
- OECD.2016a. PF3.2: Enrolment in childcare and pre-school.
[http://www.oecd.org/els/soc/PF3_2_Enrolment_child-
care_preschool.pdf](http://www.oecd.org/els/soc/PF3_2_Enrolment_childcare_preschool.pdf) (Luettu 27.3.2017.)
- OECD.2016b. OECD Economic surveys: Finland 2016. Paris: OEDC publishing
- Paananen, M. Alasuutari, M. Karila, K. & Siippainen. A. Subjektiiivisen varhais-
kasvatusoikeuden keskustelut kaupunginvaltuustoissa.
[http://blogs.uta.fi/childcare/2016/08/11/subjektiiivisen-varhaiskasva-
tusoikeuden-keskustelut-kaupunginvaltuustoissa/](http://blogs.uta.fi/childcare/2016/08/11/subjektiiivisen-varhaiskasvatusoikeuden-keskustelut-kaupunginvaltuustoissa/) (Luettu 23.3.2017.)
- Potter, J. 1996. Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social
Construction. Lontoo: Sage Publication
- Puroila, A-M. Kinnunen, S. & Keränen, V. Varhaiskasvatuksen lainsäädännön
uudistamiseen tarvitaan johdonmukaisuutta ja yhteistä tahtoa. Valtioneu-
voston kanslia: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan artikkeli-
sarja 4/2017 [http://tietokayttoon.fi/docu-
ments/1927382/2116852/4_2017_Varhaiskasvatuk-](http://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/4_2017_Varhaiskasvatuk-)

sen+lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6n+uudistamiseen+tarvitaan+johdonmukaisuutta+ja+yhteist%C3%A4+tahtoa/73b2c3fe-f409-4a5e-bce0-ee4a9437eebd?version=1.0 (Luettu 1.5.2017.)

- Repo, K. 2016. Lastenhoito, investoitu lapsi ja lapsen ääni. Teoksessa A. Halmetoja, P. Koistinen & S. Ojala (toim.) Sosiaalipolitiikan lumo Esseitä sosiaalipolitiikasta ja sen tavoitteista. Tampere: Tampere University Press, 67–73
- Repo, K & Kröger, T. 2009. Lasten päivähoito – Oikeus hoivaan ja varhaiskasvatukseen. Teoksessa A. Anttonen, H. Valokivi & M. Zechner (toim.) Hoiva Tutkimus, politiikka ja arki. Tampere: Vastapaino, 200–218
- Ruusuvuori, J. 2010. Vuorovaikutus ja valta haastattelussa – Keskustelunanalyysin näkökulma. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen. (toim.) Haastattelun Analyysi. Tampere: Vastapaino, 228–252
- Ruusuvuori, J. Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen. (toim.) Haastattelun Analyysi. Tampere: Vastapaino, 8–29
- Salmi, M. 2006. Päivähoitoako kaikille lapsille? Erään instituution ja siihen suhtautumisen ristiriitoja. Teoksessa T. Heino, M. Kekkonen & P. Känkänen (toim.) Lapsuuden kudelmia. Jyväskylä: Gummerus, 97–111
- Salmi, M. 2007. Pienten lasten vanhemmat haluavat säilyttää subjektiivisen päivähoito-oikeuden. Yhteiskuntapolitiikka (72)2007, 202–204
- Salmi, M. & Närhi, J. 2014. Perhepolitiikan uudistukset ja pienten lasten vanhempien mielipiteet. Yhteiskuntapolitiikka (79)2014, 413–423
- Schreier, M. 2013. Qualitative Content Analysis. SAGE Publications Ltd: London.
<http://methods.sagepub.com/base/download/BookChapter/the-sage-handbook-of-qualitative-data-analysis/n12.xml> (Luettu 27.10.2016.)
- Sipilä, J. & Österbacka, E. 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä ja vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palveluiden tuloksellisuus ja kustannusvaikutus. valtionvarainministeriön julkaisuja
- Stake, R. 2010. Qualitative research studying how things work. New York: Guilford Publication
- STM. 2008. Promotig Childrens Welfare in the Nordic Countries.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2555-7> (Luettu 24.11.2016.)

- Suomen varhaiskasvatus ry 2015. Suomen varhaiskasvatus ry:n kannanotto 5.6.2015. julkaistu 5.6.2015. http://ecef.org/wp-content/uploads/2015/06/Suomen_Varhaiskasvatus_ry_kannanotto2015_PDF.pdf (Luettu 29.2.2016.)
- SVT. 2017. Syntyneet 2016 - Syntyneiden määrän väheneminen entistä jyrkempää. Helsinki: Tilastokeskus http://tilastokeskus.fi/til/synt/2016/synt_2016_2017-04-11_fi.pdf (Luettu 20.4.2017.)
- Tilastokeskus. 2015. Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2015. Helsinki: Tilastokeskus
- Titscher, S. Meyer, M. Wodak, R & Vetter, E. 2016. Method of Text and Discourse Analysis – Content Analysis. London: Sage publication <http://sk.sagepub.com/books/methods-of-text-and-discourse-analysis/n5.xml> (Luettu 3.11.2016.)
- Vandenbroeck, M. Geens, N. Berten, H. 2014. The impact of policy measures and coaching on the availability and accessibility of early child care: A longitudinal study. International Journal of Social Welfare January 2014, Vol.23(1) <http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.jyu.fi/doi/10.1111/ijsw.12020/epdf> (Luettu 24.4.2017.)
- Väinälä, A. 2004. Selvitys kotona olevien vanhempien lasten päivähoitotilanteesta, syyskuu. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti 2004:16. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. 2007. Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatuksen kansainvälinen kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus
- Välimäki, A-L. 2012. Urakasta selvittiin mutta kuinkas sitten kävikään. Teoksessa A-L, Välimäki & H, Riikonen. Päivähoito - oikeutta rakentamassa. Hämeenlinna: Karisto, 15–79
- Välimäki, A-L. & Rauhala, P-L. 2000. Lasten päivähoiton taipuminen yhteiskunnallisiin murroksiin Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 65(5), 387–405